

Lunds universitet

Sociologiska institutionen

När stockholmarna åkt hem kan vi släppa lite på reglerna

En analys av norrländska jägares kulturella förklaringar till jaktbrott

Författare: Emil Rytterstedt

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Vårterminen 2013

Handledare: David Wästerfors

Abstrakt

Författare: Emil Rytterstedt

Titel: När stockholmarna åkt hem kan vi släppa lite på reglerna – en analys av norrländska jägares kulturella förklaringar till jaktbrott

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Handledare: David Wästerfors

Sociologiska institutionen, vårterminen 2013

Problem/bakgrund: Den illegala jakten är relativt outforskad. De få arbeten som finns om illegal jakt är alla rapporter eller utredningar kring den illegala jaktens utbredning, attityder till rovdjur, jaktbrott, hur anmälningar och utredningar av jaktbrott går till. Få studier med fokus på att förstå den illegala jaktens uppkomst och bedrivande har genomförts. Denna uppsats fördjupar och utvecklar fynden som Brottsförebyggande rådet gjort i rapporten *Illegal jakt på stora rovdjur – Konflikt i laglöst land?* (Brå 2007) för att försöka skapa en fenomenbeskrivning av illegal jakt utifrån jägarnas upplevda verklighet. Uppsatsen studerar hur jägare konstruerar fenomenet illegal jakt med hjälp av neutraliseringar och motivationsdrivande ursäkt. Försök görs att förstå *varför* den illegala jakten bedrivs men även *hur* den illegala jakten formas.

Syfte: Att genomföra en begreppsutredning gällande illegal jakt för att kunna erbjuda en djupare förståelse för hur den illegala jaktens begrepp definieras och används av aktörerna genom att redovisa vilka begreppen är och hur de används. I syfte ingår även att utifrån ett socialt och kulturellt perspektiv diskutera den illegala jakten med hjälp av livshistorieinriktade intervjuer med jägare om deras erfarenheter kring illegal jakt.

Slutsatser/resultat: Den illegala jakten i Norrland kan ses som en del av en norrländsk jaktkultur som förser jägarna med verbaliserade motiv och ursäkt för att neutralisera normbrytande beteende och undvika att känna skuld och skam. Jaktbrotten som begås är ofta av mildare karaktär vilket jägarna anser vara en avgörande faktor när de neutraliserar sina brott. Motiven bakom den illegala jakten är bland annat ekonomisk vinning, ökning av status, protest mot samhället, hat mot rovdjur eller att jägaren värnar om sin livsstil. Flera motiv flätas ofta samman när jägaren berättar om illegal jakt.

Nyckelord: Illegal jakt, tjuvjakt, jaktbrott neutraliseringstekniker, *accounts*, jaktkultur, verbaliserade motiv

Förord

Det finns många personer att tacka för att denna uppsatsen blev till. Först och främst vill jag rikta ett tack till min far. I nästan ett årtionde tog han med mig ut i skogen varje höst för att jaga älg. Utan honom hade aldrig mitt intresse eller den grundläggande kunskapen om jakt som jag besitter vuxit fram. Det har även varit till enorm hjälp att kunna ringa till honom med frågor rörande jakt i allmänhet de gånger jag kört fast i arbetet med min kandidatuppsats. Jag vill även tacka min mor som hjälpte mig komma på ämnet för min B-uppsats (som sedan utvecklades till denna kandidatuppsats). Utan hennes hjälp hösten 2011 hade jag troligen fortfarande haft problem med att välja ämne för min kandidatuppsats. Även min storebror förtjänar ett tack för de gånger han funnits där att diskutera jakt och jägarkultur med mig så resonemanget i uppsatsen kunnat utvecklas.

Min handledare David Wästerfors förtjänar ett stort tack! David var vänlig nog att ställa upp när jag behövde en handledare för att börja med uppsatsen i förtid, något som varit otroligt tacksamt eftersom den mesta tiden med uppsatsen spenderades på resande fot i Norrland för att intervjua olika personer. Utan Davids tidiga engagemang hade jag inte haft möjlighet att genomföra förarbetet med uppsatsen och minimera stress och tidspress. David har även guidat mig på rätt väg och fungerat som en ständig källa till inspiration under arbetet med min uppsats. Mitt akademiska skrivande och kunskap har ständigt utvecklats och testats tack vare David. En bättre handledare hade jag inte kunnat önska mig!

Sist men inte minst vill jag rikta ett tack till mina intervjupersoner: de jägare som varit vänliga att ställa upp och berättat om sina liv och erfarenheter kring ”tjuvjakt” samt de representanter från Svenska Jägareförbundet och polismyndigheten som varit vänliga att ställa upp på en intervju kring illegal jakt. Med era intressanta berättelser och diskussioner har ni alla bidragit med idéer kring uppsatsen utformning och innehåll. Ni skall alla ha ett stort tack, för utan er hade uppsatsen aldrig blivit av!

Emil Rytterstedt

Lund 2013-04-30

Innehållsförteckning

1.	Inledning	s. 1
1.1	Syfte och frågeställning	s. 2
	Avgränsningar	s. 2
1.2	Metod och material	s. 3
1.3	Begreppsutredning	s. 5
	Illegal jakt	s. 5
	Tjuvjakt	s. 6
	Grovt jaktbrott	s. 7
	Illegalt dödande	s. 8
	Reflektion	s. 8
2.	Sociologisk teori	s. 8
3.	Resultat och analys	s. 12
3.1	Motiv	s. 13
	<i>Troféer, ekonomi och status</i>	s. 14
	<i>Hat, protest och livsstil</i>	s. 18
3.2	Neutraliseringar och redovisande förklaringar	s. 23
4.	Avslutning	s. 29
5.	Referenslista	s. 31
6.	Bilaga 1: Intervjuguide	s. 37

1. Inledning

Det här arbetet studerar den illegala jakten utifrån ett socialt och kulturellt perspektiv. Fokus ligger på norrländska jägares kulturella förklaringar till jaktbrott. Jag använder mig av samtalsintervjuer med jägare samt representanter för Svenska Jägareförbundet och polisen för att försöka förstå den norrländska jaktkultur som jägarna målar upp för mig.

Inom kriminologin är illegal jakt ett område där det inte bedrivits omfattande forskning. Brottsförebyggande rådet (hädanefter Brå) publicerade 2005 en förstudie (Brå 2005) om illegal jakt på stora rovdjur och 2007 publicerades en rapport baserad på förstudien (Brå 2007). De senaste relevanta internationella publikationerna jag har funnit är en studie av beteenden hos viltvårdare och tjuvjägare (Forsyth 2008), en studie kring tjuvjägar användande av neutraliseringstekniker (Eliason & Dodder 1999), en undersökning kring tjuvjaktens mening och innebörd utifrån tjuvjägar och viltvårdares perspektiv (Forsyth, Gramling & Wooddell 1997) samt en sociologisk analys kring spänningen med tjuvjakt (Forsyth & Marckese 1993).¹ Världsnaturfonden WWF (2011), miljösociologen Thomas Heberlein och viltekologen Göran Ericsson (Heberlein & Ericsson 2008) och professorn i statsvetenskap Ann-Marie Ekengren (2012) har alla publicerat material rörande den illegala jakten. Problemet är att materialet antingen är av icke-kriminologisk natur eller att ”fel” ämne studeras som exempelvis allmänhetens inställning till vargar eller den politiska skiljelinjen i vargfrågan.

Illegal jakt eller tjuvjakt – vad man än kallar fenomenet väcker det starka känslor som ibland resulterar i våld² eller hot³. Det är inte bara känslorna som är starka och motstridiga. Rapportering kring den illegala jaktens utbredning är ofta motsägelsefulla.⁴ Representant C från Svenska Jägareförbundet är av uppfattningen att det kan röra sig om ”överskattade siffror” vid illegal jakt och att ”det är *jättesvårt* att göra sig en uppfattning om det (illegal jakt [min anm.]”. Även åsikterna gällande den organiserade illegala jakten går isär. Representant A från Svenska Jägareförbundet hävdar att det inte skulle finnas någon organiserad illegal jakt på stora rovdjur: ”att det skulle finnas *nätverk*, nationella länsvisa *nätverk*, det tror jag inte”. De poliser jag intervjuat hävdar att organiserade nätverk som bedriver illegal jakt på rovdjur

¹Begreppet ”poaching” används i de internationella publikationerna. Översatt till svenska betyder poaching ”tjuvjakt”. Därför används begreppet tjuvjakt och tjuvjägare i artiklar som benämner ”poaching”.

²Aftonbladet 2011-11-03: *Knockad av sten efter vargdebatt*

Expressen 2009-06-03: *Mordet som skakar USA*

Jakt & Jägare 2011-01-14: *Hetsa till våld mot jägare avskyvärt*

³Jakt & Jägare 2012-06-12: *PTP-hot mot jägare blir riksdagsfråga*

Svensk jakt 2012-08-14: *Hot mot jägare och rovdjurshandläggare*

Aftonbladet 2010-01-05: *Jägare hotas till livet*

Svensk jakt 2012-10-25: *Nytt mordhot mot jägare*

Svenska Dagbladet 2010-03-28: *Många dödshot mot vargjägare*

⁴Dagens Nyheter 2011-10-31, *Tjuvjakten på varg ökar*

Dagens Nyheter 2011-11-01, *Vargförskare: Illegala jakten ökar inte alls*

Expressen 2011-10-31, *Kraftig ökning av tjuvjakt på varg*

Nya Wermlands-Tidningen 2009-12-19, *Vargspårare hotad av jägartrio*

existerar. Representant A från polisen säger att ”man har nätverk via telefon och datan idag och sådana saker/.../Jag kan tänka mig iallafall att det finns nätverk som går över tre-fyra län (Värmland, Dalarna, Örebro, Gävleborg [min anm.]”. Representant A från polisen upplever en annan situation: ”...en björn som skjuts här vid illegal tid så är det *inte* organiserat, det är inte det. Utan det är tillfällighet. De som håller på med organiserat här i länet det är älgkött och rådjurskött, det är det som är inkomstbringande./.../jag säger inte emot kollegan i Dalarna, de hypoteserna, de kan mycket väl stämma”.

I denna uppsats står jägare och deras berättelse i centrum för arbetet när jag undersöker norrländska jägares kulturella förklaringar till jaktbrott. För att nyansera bilden av den illegala jakten något lyfter jag även in utsagor från representanter för Svenska Jägareförbundet och polisen. Uppsatsen utvecklar och fördjupar fynden i tidigare forskning kring illegal jakt (Forsyth 2008, Brå 2007, 2005; Eliason & Dodder 1999; Forsyth, Gramling & Wooddell 1997; Forsyth & Marckese 1993).

1.1. Syfte och frågeställning

Studiens första syfte är att genomföra en begreppsutredning gällande illegal jakt. Det finns tre begrepp som används flitigt av aktörerna; illegal jakt, jaktbrott och tjuvjakt. Begreppen betyder i grund och botten samma sak men aktörerna tillskriver begreppen olika betydelse. Jag vill redovisa vilka begreppen är och hur de används av aktörerna för att erbjuda en djupare förståelse för hur begreppen definieras och används. Det andra syftet med min studie är att diskutera och förstå den illegala jakten utifrån ett kulturellt och socialt perspektiv. Med utgångspunkt i livshistorieinriktade intervjuer låter jag jägare själv berätta om sina erfarenheter kring vad de kallar tjuvjakt. Jägarnas berättelser sätts sedan i relation till de sociologiska teorier som enligt min mening har bäst förutsättningar att förstå uppkomsten av den illegala jakten. Jag är intresserad av att försöka förstå hur den illegala jakten formas av jägarna.

Studien har två frågeställningar; (1) Hur kan uppkomsten och bedrivandet av illegal jakt förstås utifrån sociologiska teorier om *accounts* och neutraliseringstekniker (2) Vilka motiv kan de jägare anföra som bedriver eller befinner sig i närheten av illegal jakt.

Avgränsningar

En hypotes jag har är att den illegala jakten ser annorlunda ut beroende på såväl geografiska som kulturella skillnader. Sådana skillnader är av stort intresse att undersöka men det är inte genomförbart i en kandidatuppsats. Jag har valt att rikta in min studie på den illegala jakten i de norrländska länen samt Värmland och Dalarnas län. Detta beror på att den illegala jakten på rovdjur är som störst antingen i de delar av landet där rennäringen bedrivs (Brå 2007:20)

eller där rovdjurens utbredning är som störst⁵. Fokuseringen på Norrland är även för att jag har haft tillgång till detta ”jaktfält” redan innan arbetet med uppsatserna och haft personlig kontakt med jägare som hjälpt mig att komma i kontakt med intervjupersoner. Jägarna som intervjuats kommer från Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län. Representanter från Svenska Jägareförbundet är intervjuade från alla län utom Dalarna. Polismyndigheterna som intervjuats är polismyndigheten i Dalarnas och Västernorrlands län. De aktörer som kan räknas som motståndare till (varg)jakten har ej getts utrymme i denna uppsats. Deras upplevda situation är något som jag skulle vilja undersöka i en framtida uppsats.

Eftersom åsikterna är motstridiga, ämnet som undersöks väcker starka känslor och en omfattande och uttömmande forskning kring illegal jakt inte förekommit är det viktigt att berörda aktörer ges utrymme att uttrycka sina åsikter för att undvika att arbetet okritiskt speglar endast en aktörs åsikter. Även om uppsatsens fokus ligger på norrländska⁶ jägares kulturella förklaringar till jaktbrott behöver bilden ibland nyanseras med andra aktörers åsikter för att öka uppsatsens allsidighet. Att begränsa arbetet gör varken ämnet eller mina intervjupersoner rättvisa. Det är därför motiverat att arbetet överskrider det rekommenderade sidantalet för kandidatuppsatsen.

1.2. Metod och material

Min studie använder sig av samtalsintervjuer (Ryen 2004) för att undersöka olika aktörers resonemang och berättelser om illegal jakt. Intervjuerna gör att jag kan sätta mig in i hur aktörerna formar sina personliga upplevelser och erfarenheter och därmed skapa en förståelse för den illegala jaktens dynamiska karaktär⁷. Intervjusamtals styrka är att kunna återge en mångsidig och kontroversiell mänsklig värld genom att man fångar upp personers varierande uppfattningar (Kvale 1997:14). Den kritik som finns mot intervjuer som metodval är att det alltid kommer finnas partsinlagor, det vill säga att tillförlitligheten i intervjuerna alltid måste ifrågasättas.

Under vintern 2011/2012 genomförde jag intervjuer med fyra jägare i Västernorrlands län som sedan fick ligga till grund för min B-uppsats om den illegala jakten i Sverige (Rytterstedt 2012). Data från dessa intervjuer använder jag mig även av i denna uppsats. Intervjuerna är att betrakta som pilotintervjuer där jag fick testa olika teorier om uppkomsten av den illegala jakten. Det lät mig även bekanta mig med jägarkulturen och få en förståelse för jägarnas livssituation. Dessa fyra jägare som intervjuades för min B-uppsats (*ibid*) ställde även upp på

⁵Viltskadecentrum 2011-9

Viltskadecentrum 2011-12-21

⁶Vad är det som gör jägarna till just ”norrländska”? På det finns inget bra svar förutom att jägarna själva definierar sig som norrlänningar efter att ha bott i Norrland hela sitt liv. De pratar norrländska, jagar i norrländska jaktlag med sina norrländska jaktkamrater osv.

⁷I avsnitten om begreppsutredning, sociologisk teori, analysen kring motiv och neutraliseringstekniker tydliggörs den illegala jaktens dynamiska karaktär bland annat genom att visa på hur definitioner, motiv och redovisande förklaringar alla skiljer sig åt mellan de olika aktörerna.

en uppföljningsintervju och godkände att deras tidigare intervjuer användes i min kandidatuppsats.

Intervjuerna i denna studie har varit inriktade på att beskriva olika aktörers attityder kring frågor som rör den illegala jakten. Det handlar om vad begreppet illegal jakt betyder, hur begreppet illegal jakt definieras och hur uppkomsten av den illegala jakten förstås.

I enlighet med de etiska aspekterna av en intervjustudie (Jacobsson *et al.*, 2006; Gustafsson, Hermerén & Pettersson, 2005:18; Numauser-Henning, 2005; Ryen, 2004:155 ff.) har jag tagit i beaktning kraven om *öppenhet, självbestämmande, konfidentialitet* och *autonomitet*.⁸ Jag ändrar eller utelämnar information som kan röja mina intervjupersoners identitet. Irrelevanta stycken ur citat från mina intervjupersoner har strukits men citatens innebörd har förblivit oförändrade.

Jag har valt att genomföra semistrukturerade intervjuer. Det betyder att jag på förhand bestämt mig för några ämnen jag vill diskutera med min intervjuperson. En allt för strikt intervjuguide tenderar att göra forskarna ”blinda” och riskerar att missförstå eller att inte fånga upp fenomen som är viktiga för undersökningsspersonen. Däremot kan det vara bra att intervjun till viss del är strukturerad för att insamlandet av onödig information kan undvikas (Ryen 2004:44). Intervjuerna har bandats, transkriberats och de relevanta styckena har lyfts in i mitt arbete för att analyseras utifrån min frågeställning.

Eftersom det är viktigt att förstå både *vad* jägarna berättar men även *hur* jägarnas berättelse konstruerar jägarnas verklighet har jag valt att använda mig både en etnometodologisk och en naturalistisk analysprocess. Detta medför att jag skapa en skiljelinje mellan jägarnas representation och vad som är verkligt medan jag intresserar mig för hur denna representation konstrueras av jägarna (Crang & Cook 2012:131 ff.; Ryen 2004:34, 105 f., 124 ff.; Hammersly & Atkinson 2003:130 f.; Alasuutari 2000:56 ff.; Gubrium & Holstein 1997: 102 f.).

Jag är uppväxt i Norrland med en släkt som jagar. Som barn har jag under ett drygt årtionde följt med min far under älgjakten. Det finns för- och nackdelar med att jag inträder i en forskarroll för att studera ett område som är känt för mig sedan tidigare. Det har gett grundläggande kännedom om fältet som studeras, något som kan medföra en oavsiktlig bias men skapar samtidigt ett starkt intresse för mina studier. Samtidigt är jag inte en medlem i gruppen jag undersöker eftersom jag inte jagar. Jag finner liknelse i professorn och språkvetaren Viveka Adelswärds (1996) intervjuer med jägare om deras första skjutna älg: berättelserna vi studerar inhämtas inte från vardagliga konversationer utan insamlas för speciella ändamål. Man kan se på samtalen mellan mig och jägarna som en ”experimentell

⁸Jag visar hänsyn och skyddar mina intervjupersoner genom att jag informerar dem om studiens syfte, inhämtar deras samtycke, låter intervjupersonerna själva välja i vilken utsträckning de vill medverka, försäkrar att de medverkandes identitet inte kan röjas genom att bevara personuppgifterna på ett säkert sätt samt att jag inte lämnar ut insamlade uppgifter för uppsatsen till andra sammanhang. De intervjuade personerna ges även chans att yttra sig över känsliga delar där de berörs och erbjuds att ta del av resultatet.

metod med etnografiska inslag” (*ibid*:5), experimentell i och med att jag bad jägarna berätta om sin verklighet och etnografisk i den mening att jag själv deltagit och har lång erfarenhet av jakt. Den kritik professorn Nessa Wolfson (1976) riktar mot analyser av berättelser och att man drar generella slutsatser från dem trots att analyserna inte behöver säga något om berättelsen i sociala situationer som är naturligt förekommande kan riktas mot både mig och Adelswärd. Omständigheterna kring insamlandet av mina (och Adelswärds) berättelser är sådana att berättelserna mycket väl kunnat ha berättats i vad som kan sägas vara en mer ”naturlig” situation. Det betyder att samtalen med jägarna är mellan två personer som är införstådda i jakten snarare än mellan en forskare och intervjuperson. Detta betyder att jag kan använda mig av begrepp och uttryck som samtidigt som jag inte riskerar att anta en partisk hållning i förhållande till jägarnas berättelser. Med andra ord kan jag förstå och sätta mig in i jägarnas situationer utan att för den delen försvara deras handlingar.

Jag har valt att avstå från en kvantitativ studie i form av exempelvis en enkätundersökning eftersom jag riskerar att på avstånd ytligt undersöka fenomenet illegal jakt. Eftersom syftet är att försöka förstå illegal jakt ur ett kulturellt och socialt perspektiv är en kvalitativ undersökning lämpligare. Med en kvalitativ studie kan jag närma mig ämnet på ett naturalistiskt och tolkande sätt (Ryen 2004:14) och få en *närhet* till och *deltagande* i det fält jag undersöker. Närheten behövs för att kunna ifrågasätta det fenomen jag undersöker och deltagandet tillåter mig att komma närmare individerna för att de ska kunna svara på frågor om betydelser och meningar om illegal jakt (Gubrium & Holstein 1997:4). Den kvalitativa forskningen brister dock bland annat i att förmedla den översikt som kvantitativ forskning kan bidra med. Dock vinner uppsatsen på att jag, genom en kvalitativ studie, erhåller fler detaljer och komplicerade processer.

Det mesta materialet för bakgrunds- och debattmaterial utifrån uppsatsens frågeställning har kommit från tidigare forskning i ämnet (Forsyth 2008, Brå 2007, 2005; Eliason & Dodder 1999; Forsyth, Gramling & Wooddell 1997; Forsyth & Marckese 1993). Som komplement har jag använt mig av Jaktlag (1987:259), Jaktförordning (1987:905) och artiklar i bland annat Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet.

1.3. Begreppsutredning

I intervjuerna med företrädare för Svenska Jägareförbundet, polismyndigheterna i olika län och jägare samt när man läser bland annat Brås rapport (Brå 2007) slås man av användandet av olika begrepp som generellt betyder ungefär samma sak. Nedan redogör jag vilka begrepp som används och vilka aktörer som vanligtvis använder vilket begrepp samt vilket begrepp jag föredrar att använda.

Illegal jakt

Begreppet illegal jakt används flitigt av både media⁹ och Brå (2007, 2005). Brå väljer att definiera den ”regelrätta illegala jakten” som jaktbrott vars enda syftet är att döda rovdjur. Problemet med att använda ”illegal jakt” är att begreppet i sig inte säger något om brottets art. Brås definition är bristfällig eftersom den inte involverar det systematiska och olagliga dödandet av högvilt (vilt som endast får fällas med klass 1-ammunition). Definitionen blir även krånglig eftersom den involverar endast de grova jaktbrotten och gör en distinktion mellan otillåten skydds jakt (när en ägare skyddar sina djur mot rovdjursangrepp) och olaglig jakt på stora rovdjur (Brå 2007:11 f.). Det riskerar att bli intetsägande; illegal jakt bör vara all olaglig jakt men involverar bara illegal rovdjursjakt. I 43-51b § Jaktlag (1987:259) samt Jaktförordning (1987:905) definierar lagen det ansvar jägare har vid bedrivandet av legal jakt. Om man skall vara strikt bör allt som bryter mot dessa bestämmelser klassas som illegal jakt. En ovilja att använda sig av begreppet illegal jakt enligt Brås definition har uttrycks från representanter från Svenska Jägareförbundet och polisen¹⁰. Notera att representant C från Svenska Jägareförbundet anser att illegal jakt måste vara uppsåtliga utförd och helst ska ha ett ekonomiskt motiv och inte nödvändigtvis behöver innefatta det illegala dödandet av rovdjur:

Illegal jakt som jag ser det är då all jakt som sker vid sidan av gällande jaktlagstiftningen [sic!]/.../Illegal jakt skulle jag vilja säga är, den är mer kopplad till en mer medveten utförd/.../man vet att man gör fel men man gör det iallafall, av ekonomisk vinning eller andra orsaker/.../Nu är det väldigt mycket fokus på rovdjur även om jag skulle tro att de flesta ärenden i den illegal jakten är nog rätt mycket kopplad mot ekonomisk vinning av klövviltsjakt

Att illegal jakt är ett brett begrepp som betyder olika för olika personer ser vi även i citatet från jägaren Anders:

Illegal jakt, då tänker jag på när man skjuter noshörningar och elefanter för att ta deras betar och säljer för att man vet att de betingar ett stort värde. I begreppet *illegal* jakt så tänker jag främst på det. Sen vet jag att det egentligen handlar om att skjuta alla djur som utanför jakttid, som inte är lovlig jakt på/.../men framförallt så tänker jag på de stackars noshörningarna.

Tjuvjakt

Såväl media¹¹ som Brå (2007:121 & 151; 2005:5, 20 ff., 42) använder begreppet tjuvjakt och omnämner utövarna som ”tjuvjägare”, liksom de jägare jag har intervjuat. Begreppen kan beskrivas som *Åsa-Nisseromantik*, eller som representant C från Svenska Jägareförbundet säger: ”Tjuvjakt är lite kopplad till Åsa Nisse-romantik, som gör att det är lite förmildrande som att man dra hem nån älg till ett svältande hushåll /.../ Tjuvjakt är lite gammelromantik

⁹Aftonbladet 2012-05-09, *Fyra begärs häktade för vargjakt*.
Expressen 2012-11-26, *Djupare spår i den illegala rovdjursjakten*
Dagens Nyheter 2012-05-10, *Fyra jägare häktade i Dalarna*
Svenska Dagbladet 2012-02-08, *Norrtäljevargen borta*

¹⁰”Illegal jakt är jakt som inte är legal. Det är jakt som inte är tillåten. I princip så är illegal jakt, jakt på vilket djur som helst där jaktperioden inte är tillåten just då tycker jag. Om man ordagrant översätter det /.../ Jag reagerar på det där med illegal jakt för det är så flummigt. Det kan vara olika synonymer för olika personer” – Representant A, Polisen

¹¹Aftonbladet 2013-01-28; *Uppgifter: Sameby betalade svart för tjuvjakt på rovdjur*
Dagens Nyheter 2012-07-16; *Några gram plast ska stoppa tjuvjakten*
Svenska Dagbladet 2013-03-13; *Tjuvjakt på varg tros öka*
Expressen 2012-09-21; *100.000 kr för tjuvjägaren*

över det hela”. Ett gammaldags beteende när den olagliga jakten på älg var mer accepterat bland befolkningen i byar och små samhällen glorifieras genom användandet av begreppet tjuvjakt. Tjuvjakt definieras oftast inte utan ses som ett flyktigt begrepp som används för att förklara den olagliga jakten på älg i termer av ens egen överlevnad. Av jägare ses tjuvjakten som något mindre allvarligt än den illegala jakten. Jägaren Nils berättar om skillnaden mellan illegal jakt och tjuvjakt:

Jag tycker att det är viktigt att tänka på skillnaden mellan tjuvjakt och illegal jakt. Illegal jakt kanske till och med bedrivs av *icke-jägare*/.../illegal jakt för mig är, om man skulle försöka definiera illegal jakt kontra tjuvjakt så är illegal jakt lite mer kraftfullt för mig, det är typ organiserad jakt efter olika bytesdjur för ekonomisk vinning. Så skulle jag vilja ha illegal jakt, medan tjuvjakt, det kan vara mer att man har tomt i frysen och går ut och skjuter en älgkalv för att fylla frysen. Att man mer gör det som enskild individ.

Jag använder begreppet ”tjuvjakt” när jag reflekterar över jägarnas egna berättelser. Jägarna ser den illegala älgjakten som just ”tjuvjakt”. Jägarna vet att deras handlingar är brottsliga men använder hellre begreppet ”jaktbrott” för vad de definierar som mindre allvarliga förseelser.

Grovt jaktbrott

Förenklat kan man säga att ett jaktbrott är de handlingar som bryter mot Jaktlag (1987:259) och Jaktförordning (1987:905). Ett grovt jaktbrott sker när brottet avser ett hotat, sällsynt eller ett annars särskilt skyddsvärt vilt, om det utförts vanemässigt eller i större omfattning, om det utförts med otillåten hjälp av motordrivet fortskaffningsmedel eller om det utförts med en särskilt plågsam jaktmetod (44§ 2st 1-4p. Jaktlag (1987:259)). Begreppets styrka ligger i att de olagliga handlingarna är tydligt definierade och att det inte behövs en krånglig omskrivning för att beskriva ett redan kriminellt beteende. Representant A från Svenska Jägareförbundet pratar hellre om jaktbrott än bedrivandet av illegal jakt eller tjuvjakt: ”egentligen är väl jaktbrott den rätta benämningen för *alla* (handlingar [min anm.])/.../Det finns ju jaktbrott och grovt jaktbrott/.../när man pratar om illegal jakt/.../syftar man på jakt riktad mot en art som inte är lovlig medan jaktbrott är en vida bemärkelse”. Representant C däremot definierar jaktbrotten annorlunda och vill se en tydligare gränsdragning mellan vad illegal jakt och jaktbrott är (jämf. med Nils distinktion mellan illegal jakt och tjuvjakt):

Jaktbrott är mer det som sker av slarv, oaksamhet under vardaglig jakt/.../man gör misstag i den normala jaktutövningen/.../Tittar man på rovdjuren så tycker jag definitivt att man behöver göra en gränsdragning mot de här som, enligt Brårapporten en väldigt stor andel av de som skjuter rovdjuren anmäler sig själva i tron om att man vet att man använt paragraf tjuugoåtta. Anmäler man sig själv eller blir anmäld för sånt här så anser jag inte att det är *illegal* jakt.

Även jägare definierar jaktbrotten som handlingar som bryter av lagen på grund av slarv eller oaksamhet. Jägaren Anders berättar om sin definition av jaktbrott:

Jaktbrott, det handlar väl om allt inom jakten. Man kan vara ute och jaga lovligt men ändå begå jaktbrott genom att *inte* jaga efter de riktlinjer och bestämmelser som finns/.../Jaktbrott kan ha att göra med, till exempel om jag skjuter en älgko och inte har fritt runt älgkon så jag ser om hon har kalv eller inte, då tror jag

att jag kan göra mig skyldig till jaktbrott. Men det är väldigt svårt när man bedriver jakt att säkerhetsställa sig om sådana saker /.../ jag kan aldrig vara hundra procent säker även fast jag gjort allt i min makt.

Notera att ”lovligt” och ”lagligt” inte har samma innebörd. Lovligt betyder här *när* du får jaga medan lagligt betyder *hur* du jagar. Anders, precis som representant C från Svenska Jägareförbundet, pekar på att jaktbrotten inte behöver ske med uppsåt utan jägare kan begå jaktbrott genom oförsiktighet eller okunskap.

Svagheten hos detta begrepp är att det inte är allmänt accepterat utan de två andra begreppen har större förankring hos både media och Brå som hos jägarna själva även om alla tre ibland använder sig av begreppet jaktbrott. Enklast förklaring är att illegal jakt och tjuvjakt anses vara fenomenet individen bedriver medan jaktbrott är brottet som individen begår.

Illegalt dödande

I en intervju med representant B från Svenska Jägareförbundet föreslogs begreppet *illegalt dödande* som en ersättning för illegal jakt: ”Det finns, vad kallar de det... illegalt dödande. Det är ju bättre, det är inte jakt det handlar om. Det är ju ett bättre ord egentligen”. Begreppet illegalt dödande föreslås användas antingen när syftet inte längre är att jaga utan enda syftet är att döda djur eller för de som vill ta avstånd från att kalla gärningspersoner som bedriver illegal jakt för jägare. Det är dock ej ett vedertaget begrepp och har ej kommit fram i andra intervjuer men begreppet används ibland av andra aktörer, ofta tillsammans med illegal jakt¹² (SOU 2012:22, s. 134).

Reflektion

Begreppen illegal jakt, illegalt dödande eller grovt jaktbrott kan användas när man talar om de kriminella handlingar som vissa människor begår. Begreppet tjuvjakt bör användas restriktivt på grund av att ett allvarligt brott riskerar att förminska eftersom begreppet kopplas till ett glorifierande av en gammelromantisk inställning till illegal älgjakt. Skall begreppet illegal jakt användas krävs det en bättre definition än den Brå använder. Illegal jakt bör betyda att man medvetet olagligt jagar ett av de fem stora rovdjuren¹³ eller med ett ekonomiskt motiv skjuter en älg olagligt. För att handlingen skall kunna klassas som illegal jakt när man skjuter en älg måste även jakten anses vara vanemässig eller systematisk och jakten ska anses vara omfattande (44§ 2st 2p. Jaktlag (1987:259)).

2. Sociologisk teori

Många människor uppfattar inte jaktbrott som ”riktiga” brott som exempelvis stöld eller inbrott. Jaktbrott riskeras därför att inte tas på lika stort allvar som traditionell brottslighet. På

¹²Jakt & Jägare, 2013-01-08: *Inte ens faktarutan var rätt Expressen*

Länsstyrelsen Gävleborg under rubriken Illegal jakt på sidan ”Jakt på stora rovdjur”

Svenska Jägareförbundet i remissen ”Förfrågan om insatser mot illegal jakt på rovdjur 410-3669-01 NF”

¹³ Varg, björn, lodjur, järv eller kungsörn.

grund av människors inställning till jaktbrottet får vissa jaktbrott en särställning som medför att det är svårt att beskriva den brottslighet som bedrivs vid jaktbrott på samma enkla sätt som när man beskriver den traditionella brottsligheten (Brå 2005:19). Traditionella brott har i regel en identifierbar gärningsperson som anses kunna urskiljas ur populationen. Inbrott begås av tjuvar och inte av ”vanliga” människor, vid olika trafikbrott kan vi resonera kring bilägare och bilförare. Vid jaktbrott betecknas ofta förövaren som jägare¹⁴. Kritik har riktats mot att individer som tillhör samma grupper som dessa gärningsmän blir förknippade med grov kriminalitet; de dras över samma kam som gärningsmännen som begår jaktbrott¹⁵ (Brå 2005:20).¹⁶ Jägaren Anders berättar följande:

Visst finns det absolut en koppling där (mellan jägare och tjuvjägare [min anm.]) men det handlar snarare om betraktarens åsikt. Att de måste inse att varje människa är olika individer oavsett om du är jägare eller vad du är. Men visst, det är jättelätt att dra den kopplingen mellan jägare och tjuvjägare.

Lika lite som att alla företagare ägnar sig åt ekonomisk brottslighet begår alla jägare jaktbrott. Det går dock inte att bortse från att jägare ges tillfälle att begå jaktbrott eftersom de befinner sig nära viltet och har tillgång till vapen. Eftersom områdena där jägare verkar är enormt stora och resurserna till att bevaka områdena små medför det att brotten sällan uppdagas.

Representant C från Svenska Jägareförbundet resonerar kring hur den illegal jakten kan dämpas:

Om man ser på brottspreventiva saker så är det närvaron av seriöst folk i skogen, vilket gör att ideella arbetskrafter som är officiellt utsedda som jaktbevakare är nog nånting som är bra i preventivt syfte. På samma sätt så upplever jag att inför man större skoterförbudsområden i fjällen till exempel så är det ett sätt att *begränsa* tillgången till det och de som är inne där (i skoterförbudsområdena i fjällen [min anm.]) känner sig mer ensamma och trygga och kan göra vad de vill. Man borde öppna upp mer och släppa in allmänheten mer. Ju större risken är att någon ser mig bakom nästa krök ju större chans är det att man kan låta bli (att begå jaktbrott [min anm.]). Jag tror på det här att underlätta och förbättra för vanligt folk att vara ute i skogen och komplettera det med ideella jakt- och naturbevakare.

Med andra ord är jaktmarkerna ibland stora och otillgängliga att illegal jakt kan bedrivas utan att jägaren riskerar att upptäckas. Men jägaren behöver kunskap om vilka områden som saknar kapabla väktare. Enligt rutinitetsteorin som formulerades av kriminologerna Lawrence Cohen och Marcus Felson (1979) måste tre förutsättningar finnas för att en person skall kunna begå ett brott: motiverade förövare, avsaknaden av kapabla väktare och tillgången

¹⁴ Aftonbladet 2012-05-08: *Jägare anhållna efter helikopterjakt*

Länstidningen Östersund 2013-04-25: *Åtal dröjer för misstänkta jägare*

SVT Nyheter 2009-12-21: *Jägare misstänkta för illegal rovdjursjakt*

Nya Wermlands-Tidningen 2009-12-22: *Hotfulla jägare misstänkta för illegal rovdjursjakt*

¹⁵ Jag är medveten att det kan uppfattas som besynnerligt att jag väljer att benämna de intervjuade jägarna som just ”jägare” eller pratar i termer om ”jägarna” som en grupp. Jag vill dock uppmärksamma att jag inte på något sätt generaliserar en hel jägarkår utan de intervjuade jägarna ser sig själva som just jägare. När jag pratar om ”jägare” eller ”jägarna” som grupp är det antingen de intervjuade jägarna som står som exempel eller jägarna i deras närhet som uppvisar samma beteende.

¹⁶ ”Sen så är det ju även en förlust, som jag ser det, för hela jägarkåren som sån eftersom det oftast framställs som ’jaha, jägare och illegal jakt, det är samma sak’. Det blir en glidande övergång där: ’hej jag är jägare’ – ’jaha, du håller på med ’sånt’ (med ’sånt’ menas illegal jakt [min anm.]?)” – intervju med representant C, Svenska Jägareförbundet

”... det övriga samhället drar jägarna över en och samma kam ”jägarna tar bilen och skjuter en älg från bilrutan/.../Om du hatar ett djur så fruktansvärt, då skulle jag inte kalla dig för en jägare. Då är du en rovdjurshatare. Bara för att du har ihjäl djuret med en bössa betyder det inte att du är en jägare” – intervju med representant D, Svenska Jägareförbundet

till lämpliga objekt (Cohen & Felson 1979/2009:318-322; Sarnecki 2009:245; Felson 2008:160-165; 1994; Cohen & Felson 1979). Sociologen Craig J. Forsyth ger stöd åt rutinaktivitetsteorin eftersom han kommit fram till att tjuvjägare väljer stora områden som de är erfarna med när de bedriver tjuvjakt (Forsyth 2008:44). Men även om jägare ges tillfällen att begå jaktbrott är det endast en mycket liten grupp jägare som begår grova jaktbrott (Brå 2007: 20 ff., 2005:20).

För att förstå uppkomsten av illegal jakt använder jag en modell som kombinerar olika teorier för att förklara brottslighet (Brå 2005:19 ff.). Den illegala jakten på rovdjur kräver både motiv, tillfälle och att jägaren kan neutralisera sina handlingar. Neutraliseringar används för att tillfälligt kunna upphäva de moraliska och etiska spärrar som individen annars normalt har tack vare de etablerade normer som existerar i samhället. Dessa tekniker används inte för att i efterhand kunna bortförklara det brottsliga beteendet utan istället fungerar de som mekanismer som möjliggör norm- eller lagöverträdelser. Gärningspersonen kan använda sig av neutraliseringar i form av rationaliseringar eller motivationsdrivande ursäkter för att rättfärdiga den brottsliga handlingen för sig själv eller andra. Gärningspersonen kan neutralisera brottet och undvika skuld och skam genom att rationalisera sitt handlande (Carrabine *et al.* 2009:83 f.; Sarnecki 2009:240 f.; Sykes & Matza 1957/2009:234ff.; 2008:231 ff.; 1957).

Inom sociologin försvaras föreställningen att våra motiv uppstår från de situationer vi befinner oss i snarare än från vårt inre. Genom att förstå *hur* en situation uppfattas av individen kan vi även förstå *varför* individen handlar som den gör (Mills, 1940:904). Motiven bakom den illegala jakten kan handla om att öka sin status, för spänningens skull eller för att skaffa sig troféer (Brå 2007:19; Brå 2008:49). Även motiv som ekonomisk vinning, jakt som livsstil och omsorg av de egna djuren kan ligga bakom den illegala jakten. Jägare kan även bedriva illegal jakt på rovdjur som en sorts protest mot samhället. Olika hatmotiv som riktas mot rovdjuren kan komma att aktualiseras (Brå 2005:19 ff.).

Ett avsnitt i en av Brås rapport (2007:28 ff.) behandlar jägares attityder till rovdjur och illegal jakt. Rapporten hänvisar till professorn i psykologi och juridik Tom Tyler (1990) samt professorerna i statsvetenskap Søren Winter och Peter May (2001) när den går igenom de tre främsta faktorerna som forskare studerar när man undersöker varför människor väljer att följa lagar¹⁷. Dessa tre faktorer är rädsla för sanktioner, social kontroll och normativ övertygelse. Desto räddare jägaren är för samhällets sanktioner desto större hämmande effekt har högre upptäcktsrisk och högre straffvärde för brottet för jaktbrottens uppkomst. Med normativ övertygelse menar man individens moraliska uppfattning om reglers innebörd och de institutioner som ansvarar för reglernas förvaltning. Den sociala kontrollen innebär att de

¹⁷I detta fall Jaktlag (1987:259) och Jaktförordning (1987:905)

handlingar vi utför är beroende av normer som finns inom olika centrala sociala grupper. Låg rädsla för sanktioner, låg social kontroll och låg normativ övertygelse kan spela in i jaktbrottens uppkomst.

Sociologisk teori som kan användas för att förstå den illegala jaktens uppkomst och bedrivande är bland annat *neutraliseringstekniker* av sociologerna Gresham Sykes och David Matza (1957), *accounts* eller *redovisande förklaringar* av sociologerna Marvin Scott och Stanford Lyman (1968), sociologen Travis Hirschis (1969) teori kring *social kontroll* samt Cohen och Felsons (1979) *rutinaktivitetsteori*. I mitt tidigare arbete kring illegal jakt (Rytterstedt 2012) utgick jag inte från en viss teoribildning i början av arbetet utan genomförde samtalsintervjuer med jägare på ett mer förutsättningslöst sätt för att få reda på deras åsikter i ämnet. När jägarnas berättelser analyserades framträdde liknelser med neutraliseringsteknikerna. Efter att ha läst en Brårappport (2007) stod det klart för mig att bland annat Scott och Lymans (1968) redovisande förklaringar samt Sykes och Matzas (1957) neutraliseringstekniker kunde förklara den illegala jaktens uppkomst och bedrivande. Efter kompletterande intervjuer med bland annat företrädare för Svenska Jägareförbundet och polismyndigheten har jag funnit att även Hirschis (1969) teori kring social kontroll samt Cohen och Felsons (1979) rutinaktivitetsteori kan användas för att förstå uppkomsten och bedrivandet av illegal jakt. Dessa teorier är inte de enda som kan användas för att förstå den illegala jaktens uppkomst och bedrivande. Studier har visat sociologen Edwin Sutherlands teori om differentiella associationer (Carrabine *et al.* 2009:78; Sarnecki 2009:173 ff.; Sutherland & Cressey 1955/2009:140 ff.; Sutherland & Cressey, 1955; Sutherland, 1934) till viss del kan användas för att förstå den illegala jaktens uppkomst och bedrivande eftersom tjuvjakt anses vara kulturellt betingat och kan ärvas inom familjen (Brå 2005:23 ff.; Forsyth & Marckese, 1993). Något som även tas upp av både representanter från Svenska Jägareförbundet¹⁸ och polisen:

”Men det har vi ju märkt att så är det inte (att illegal jakt beror på åldersstrukturer [min anm.] utan de äldre lär upp de yngre, eller för det vidare. Oftare är ju så att det här är nånting man nästan *ärver* skulle jag vilja säga.”

(intervju med representant A, polisen)

I grupper där medlemmarna har nära relationer till varandra kan värderingar överföras mellan medlemmarna. Genom överförandet av andras värderingar kan individen komma att definiera fördelaktiga och ofördelaktiga lagar att följa.

Även stämplingsteorin (Becker 1963/2003:239 ff.) kan användas för att förklara varför personer begår jaktbrott. Jag har tidigare nämnt att jägare ofta ses som en homogen grupp och

¹⁸Jag tror att som barn får du dina värderingar från dina föräldrar. Sen att i det här fallet som vuxen kanske se nån slags 'heder' att tillhöra de dära (sombegår illegal jakt [min anm.]), ja i det här släktet gör vi så här och på något sätt är det hedersamt för oss. Visst tror jag att det är så, för värderingarna får du ju från föräldrarna.” – representant B, Svenska Jägareförbundet

att förövaren vid ett jaktbrott ofta betecknas som jägare.¹⁹ Oskyldiga individer inom jägarkåren riskerar därmed att bli stämplade som ”tjuvjägare” och kan således finna det lättare att acceptera det avvikande beteendet. Representant B från Svenska Jägareförbundet menar på att ”ett hot (med den illegala jakten [min anm.])/.../är att etiken och moralen förändras/.../För idag har vi (i jägarkåren [min anm.] en väldigt hög etik”. Man kan säga att den illegal jakten medför ett hot om etikförändring hos laglydiga jägare om dessa stämplas som ”tjuvjägare”.

Tidigare kriminologisk forskning kring illegal jakt är ibland utdaterade eller irrelevanta. Brås rapport och förstudie publicerades för sex respektive åtta år sedan; innan licensjakten på varg introducerades i januari 2010 och den nya 28 § i Jaktförordning (1987:905) utformats. Brås rapport fokuserar på illegal jakt på stora rovdjur och beskriver rovdjursforskning, jägares motiv och metoder samt mediabilden av rovdjur. Jag försöker åstadkomma en mer omfattande fenomenbeskrivning där illegal jakt inte bara innefattar olaglig jakt på stora rovdjur utan alla typer av olaglig jakt. Jag intresserar mig för hur jägare och andra aktörer skapar fenomenet illegal jakt och hur jägare neutraliserar sina jaktbrott. Utifrån jägarnas perspektiv studerar jag *hur* den illegala jakten formas men även *varför* illegal jakten bedrivs. Brås rapport i ämnet kan ge en övergripande beskrivning kring illegal jakt medan min uppsats däremot försöker göra en något djupare dykning i ett specifikt område.

3. Resultat och analys

Analysförfarandet består i att de transkriberade intervjuerna sätts i relation till de sociologiska teorier jag valt att använda mig av. Jag använder mig av både en naturalistisk och etnometodologisk analysprocess. Valet av dessa två analysprocesser är dels för att jag vill hålla fast vid skiljelinjen mellan representation och verklighet, dels för att jag är intresserad hur denna representation konstrueras. Med andra ord är jag intresserad av *vad* en person berättar om sin verklighet men även *hur* personen skapar sin verklighet (Ryen 2004:34, 105 f.; Gubrium & Holstein 1997:102 f.). Detta tydliggörs under analysförfarandet; jag lyssnar på intervjupersonens representation av verkligheten och litar på att intervjupersonerna kan återge hur livet i deras värld ter sig och att intervjupersonens tolkningar representerar deras upplevda verklighet. Samtidigt analyseras innebörden av vad intervjupersonen säger och hur de skapar en verklighet tillsammans med mig som intervjuare. Det är deras skapande av en representation av vad som är verkligt som jag finner intressant. Även om jag tar för givet att jag har möjligheten att få autentisk data tar jag inte för givet att den version av verkligheten som berättas för mig är den korrekta (Cragg & Cook 2012:131 ff.; Ryen 2004:34, 105 f., 124 ff.; Hammersley & Atkinson 2003:130 f.; Alasuutari 2000:56 ff.; Gubrium & Holstein 1997:102 f.). Den dubbla analysprocessen hänger ihop med användandet av

¹⁹ Vänligen se sid. 9

neutraliseringsteknikerna och *accounts* som teori för skapandet av illegal jakt. Både *accounts* och neutraliseringsteknikerna bygger på det uttryckta ordet som skapar en diskursiv verklighet. Med den etnometodologiska och naturalistiska analysprocessen ges jag möjlighet att, utifrån min sociologiska teori, analysera jägarnas berättelse med fokus både på *vad* de säger men även *hur* de väljer att presentera sin verklighet i ord. Genom att studera vad orden ges för betydelse i jägarnas berättelser kan jag se hur den diskursiva verkligheten byggs upp.

Med den etnometodologiska metoden riskerar konversationsanalysen att bli otillräckligt självkritisk i sitt egna "verklighetskapande" (*ibid*). Med den naturalistiska metoden är det viktigt att jag kan komma intervjupersonen nära med följden att individen kan beskriva och känna igen detaljer i sin sociala värld. Dock måste jag passa mig för att inte komma för nära att jag helt förlorar distansen mellan mig och min intervjuperson. Något som lätt kan hända när man är bekant med fältet eller intervjupersonen sedan tidigare (Ryen 2004:32).

3.1. Motiv

Den illegala jaktens uppkomst och bedrivande förklaras med en kombination av olika sociologiska teorier. Rutinaktivitetsteorin säger oss att det krävs både motiverade förövare, lämpliga objekt och avsaknad av kapabla väktare för att ett jaktbrott ska kunna begås. En jägare kan bli förövare genom att förlita sig på särskilda motiv; för spänning eller nöjes skull; för att öka sin status inom en speciell grupp, skaffa sig troféer eller för ekonomisk vinning; för att det är en del av en livsstil, som en protest mot samhället eller för att jägaren hatar rovdjur. (Brå 2008:49; 2007:19). Många av dessa motiv bekräftas i rovdjursutredningen från 2012 (SOU 2012:22 s. 35 ff.). Jägaren Anders resonerar kring att "tjuvjakten" kan bedrivas utifrån en rad olika motiv som är olika beroende på behoven hos individen:

Jag tror inte det finns en typisk tjuvjägare utan man bedriver tjuvjakt utifrån rena, om man kallar det, egoistiska behov. Antingen är man tjuvjägare som skjuter en älg för man vill fylla på frysen, eller så skjuter man en varg för att man hatar varg eller skjuter en varg för att skydda dina renar eller ditt boskap/.../Det kan vara olika faktorer bakom varför man tjuvjar. Det är en ekonomisk vinning bakom älg och ren, man kan få ut ett stort köttvärde från ett djur.

Även representant C från Svenska Jägareförbundet är inne på att den illegala jakten kan bedrivas utifrån en mängd olika motiv: "Det tror jag är *väldigt* mycket olika (angående motiv bakom den illegala jakten [min anm.]) grunder för det. Det finns ju säkert de som protesterar mot överheten och samhället".

Sociologen Charles Wright Mills (1940) menar att motiv uppstår, inte utifrån vårt inre, utan från situationer vi hamnar i. Svaret på *varför* något sker fås genom att se *hur* något sker i en situation. Även om motivens innebörd är komplexa framstår de som lämpligt underlag för aktörens handlingar och blir ett odiskutabelt svar på frågor gällande socialt beteende. Motiven accepteras för handlingar som skett, sker eller kommer att ske. En aktör kan påbörja en handling utifrån ett motiv men sedan lägga till ett kompletterande motiv. När

någon verbaliserar sina motiv handlar det inte enbart om att förklara den upplevda sociala erfarenheten genom att ange skäl för sina handlingar utan personen påverkar istället sig själv och andra att hitta nya "skäl" som förespråkar handling (Mills 1940:904 ff.). I intervjuerna framhäver jägarna motiv som de själva och andra i deras situation ser som svar på frågor gällande illegal jakt. Motiven för illegal jakt som jägarna presenterar ifrågasätts sällan av andra utan tas istället för sanningar. Jag har valt att acceptera mina intervjupersoners motiv som sanningar baserade på deras upplevda verklighet. Jag är dock medveten om att situationerna som motiven används för att förklara ofta skapas av jägarna för att passa in i deras verklighet. I analysen försöker jag se hur jägarna upplever sin situation för att kunna förstå de motiv för illegal jakt som de verbaliserar för mig.

Jag har valt att dela upp motiven i två kategorier; *Trofé, ekonomi och status* samt *Hat, protest och livsstil*. Anledningen är att jägarnas motiv till den illegala jakten ofta sammankopplas med varandra; flera motiv kan flätas samman i omnämmandet av en och samma gärning.

Trofé, ekonomi och status

Det är tveksamt om den illegala jakten bedrivs med ett trofémotiv, men kan dock innefatta troféer som ett sekundärt motiv för att uppfylla det primära motivet som kan vara ekonomisk vinning eller ökad status. Det bör påpekas att även om det finns vissa indikationer på att troféer tas vid illegal jakt på rovdjur tar många avstånd från att ett trofémotiv som orsak till den illegala rovdjursjakten (Brå 2007:94). Representant C från Svenska Jägareförbundet menar att ett trofémotiv vid illegal jakt på rovdjur inte är troligt: "De här som skjuter rovdjur illegalt, de ser nog till att det mesta försvinner så fort som möjligt". De som bedriver illegal jakt på rovdjur kan vara måna om att undanröja bevismaterialet. Därför är det osannolikt att ett trofémotiv för den illegala jakten på rovdjur skulle finnas. Anskaffandet av troféer bör ses som ett svagt motiv eftersom många faktorer talar emot att illegal jakt bedrivs utifrån att skaffa sig själv troféer. En skuten björn eller varg måste rapporteras in, besiktas och olika tester på det fällda djuret skall utföras.²⁰ Polisens möjligheter att kontrollera skinn och troféer vid hembesök talar även emot ett trofémotiv hos den illegala rovdjursjakten.²¹ Illegal jakt med ett motiv att sälja troféer eller ta troféer för ökad status må förekomma, men motivet är sannolikt inte troféerna utan istället ekonomisk vinning eller ökad status. Det är viktigt att skilja på en jakt där troféer är det huvudsakliga motivet och en jakt där troféer fungerar som

²⁰ www.naturvardsverket.se/upload/var-natur/jakt/jakt-pa-rovdjur/bjorn/blankett-besiktning-provtagning-markning-bjorn.pdf
www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/rattsinformation/beslut/jakt/2013-02-01/Bilaga-1-Registrering-av-falld-varg.pdf
www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/rattsinformation/beslut/jakt/2013-02-01/Bilaga-2-Besiktning-provtagning-och-markning-av-falld-varg.pdf

²¹ Jag håller ju på med oanmälda förvaringskontroller av vapen och jag har ju alltid med mig scannern. Hänger det ett skinn där så scannar jag det. Jag tar *alltid* med mig scannern när jag åker hem till folk. Det (skinnet [min an.m.]) ska ju vara chippat/...? – intervju med representant B, polisen

sekundära motiv i förhållande till ett huvudmotiv i termer av ekonomi eller status. Även om det ibland förekommer illegal jakt med ett trofémotiv²² är jägaren Måns skeptisk:

Emil: Tror du man bedriver illegal jakt för trofévärdets skull?

Måns: Ne', de' tro' ja' int'.

Emil: Det tror du inte. Varför tror du inte det?

Måns: Jo fö' man håll' koll på sånt då'. Om de' plötsligt skulle dyka upp nå' stort'et älghorn på väggen hemma hos nån så skulle man ju fråga: "å' när sköt du den där älgen då?", för man vet ju att den inte funnits där förut. Å' så säg han: "å' men den sköt ja' ju i höstas.". Men de' vet man int' stämmer, då börjar man ju tro att de' ä' nå' hemligheter på gång.

Emil: Men med björn- och vargskinn då?

Måns: Ne', sånt (när en björn eller varg skjuts [min anm.]) ska ju anmälas te' länsstyrelsen å' undersökas å' sånt. Å' sen så håll' man ju koll på vem som ha sköte' en björn häromkring.

Emil: Så dyker det upp ett björnskinn hemma hos nån som man vet av inte skjutit en björn ---

Måns: Så ha' han troligen tjuvsköte' den.

En sådan faktor är den sociala kontroll som utövas bland jägare. Jägare håller koll på andra jägare i sin närhet och deras jaktlycka. Att som jägare "smussla" med en illegal trofé är således högst osannolikt. Konversationen med Simon är ett bra exempel på vilken social kontroll jägare riktar mot varandra. Simon har under jakten fällt en älgdjur med en krona på 19 taggar. När Simon berättar detta för en bekant i ett annat jaktlag säger denne att han skjutit en älgdjur med ännu större krona men kan inte visa upp den eftersom den ska sättas upp på en konferensanläggning i närheten (namnet på anläggningen är utelämnad för att inte Simon och hans bekant skall kunna identifieras):

...å' så säg' han (Simons bekant [min anm.]): "de' va' ett grannt'et (vackert [min anm.]) horn. Men ja' sköt ju en tju'tretaggare (kronan hade tjugotre taggar [min anm.]) som ska upp på --- (namnet på anläggningen borttaget [min anm.])". Me' int' ha' han gjort de'./.../Han ha' inte sköte' (skjutit [min anm.]) nån sån i år...å' int' sköt han nå' sån i fjolhöstas helle'. Å' hade han gjort'e så hade man ju hört om 'e.

Här ser vi hur jägare kan utöva social kontroll mot varandra eftersom Simon vet att hans bekant inte fällt en älg med en sådan stor krona under flera år. Simon riktar en viss skepsis mot sin bekant; om troféen ens existerar har personen troligtvis fällt en älg illegalt. Den sociala kontrollen nämns även av representant B hos polisen som även nämner att trofébenägenheten oftast inte finns hos individer som bedriver illegal jakt.²³

Även motiv som ekonomisk vinning, jakt som livsstil och omsorg av de egna djuren kan ligga bakom den illegala jakten (Brå 2008:49; Brå 2005:19 ff.). Nedan berättar John om sina reflektioner kring varför vissa människor bedriver illegal jakt på älg. Han nämner motiv som ekonomisk vinning, nöje och spänning:

John: ...sen finns de' ju någon som tjuvjagar kommersiellt. De' finns ju ligor som jagar fö' å' sälja (älgkött [min anm.]), där finns de' ju en viss ekonomi i de' (den illegala älgjakten [min anm.]).

Emil: Tror du man tjuvjagar för nöjets skull?

John: De' tror ja' no'... å' även för spänningens skull.

²²Expressen 2012-09-03; *Tjuvskytten lämnar rådjuren huvudlösa*

²³Oftast de här som håller på, de är inte så jävla trofébenägen [sic!]. Det finns ju undantag, men nån i jaktlagen kommer ju reagera 'när fan sköt du en älg och var sköt du den?'. Då tror jag hellre att de här *illegala* troféälgarna avyttras. Det finns ju mycket tyskar och holländare som köper upp dem. Och rovdjurstroféer är för riskfyllt.

Illegal jakt för nöjets skull kan likställas med den livsstil som jägaren har, vilket jag tar upp i nästa del. John är den enda intervjuade personen som pekar på att illegal jakt kan förekomma för spänningens skull. Andra intervjuade har inte betonat spänningen i den illegala jakten som ett motiv men motivet går inte att utesluta. Spänningen, men även nöjet, med den illegala jakten kan kopplas till sociologen Jack Katz analyser av brott (Carrabine *et al.* 2009:80 & 193, ; Katz 1988/2008:167ff.; 1988): brotten anses vara roliga och spännande och behöver inte motiveras med andra förklaringar än att utövandet ger förövaren njutning. Precis som Katz exempel med snatteri kan jaktbrott ses som ett spännande och tillfredställande ”spel” där vinsten är mer än bara monetär, till exempel genom känslan av fullbordande efter brottet begåtts. Forsyth och sociologen Thomas Marckese (Forsyth & Marckese 1993) har även de funnit att ”tjuvjägarer” motiv bakom den illegala jakten bland annat kan vara spänningen kring brottet och tillfredställelsen i att överlista viltvårdare. Med andra ord kan det förekomma jaktbrott som sker endast på grund av spänningen bakom att begå ett brott, men eftersom endast en av ett tiotal intervjuade jägare nämnt spänning som ett motiv bakom illegal jakt skall det ses som ett sekundärt motiv likt troféer.

Det ekonomiska motivet kan anses gå hand i hand med den redovisande förklaringen kring en ekonomisk rationalitet om att aktören lyfter fram de ekonomiska aspekterna i handlandet. Den illegala jakten ska följaktligen ha en ekonomisk betydelse antingen för en verksamhet eller för individen. Det ekonomiska motivet står först och främst att finna i den illegala jakten på klövvilt²⁴:

”Tydligt finns det en bra omsättning (kring illegalt skjutet älgkött[*min anm.*]). Jag tror det är både privatpersoner och även vissa slakterier som köper upp också.../Det man inte ska glömma med de etablerade (”tjuvjägarna” [*min anm.*]) är den vinst de gör. I runda slängar hundra-hundrafemtio tusen varje höst, i svarta pengar...”

(intervju med representant B, polisen)

”Tjuvjakt” anses vara något ekonomiskt rationellt; även om det bryter mot lagen medför det ekonomisk vinning åt individen eller verksamheten. Jägaren Andreas berättar om en ekonomisk situation som löstes med illegal jakt:

Jag hade räkning på pannan (räkning för köp och installation av en ny vedeldad panna för varmvatten [*min anm.*]) och sen så skulle bilen fixas. Jag hade *inga* pengar på kontot och just tagit ett lån för att köpa huset. Så jag sköt ett par älgar, sålde iväg dem och betalade mina räkningar på tjugotusen kronor

Andreas försöker rättfärdiga den illegala jakten genom att lyfta fram ett ekonomiskt motiv kring handlingen och rationalisera denna utifrån sin ekonomiska status. Andreas behövde snabba pengar och fann lösningen i att ”skjuta ett par älgar” för att kunna betala sina räkningar eftersom han inte såg någon annan lösning på sitt ekonomiska problem. Den

²⁴(Den illegala jakten [*min anm.*]) På klövvilt (vilt levande klövdjur [*min anm.*]) /.../ där är det nog ekonomisk vinning, antingen som sagt de organiserade som säljer eller de här enstaka som kanske stoppar nått kilo extra i egen frysbox när det nu förekommer. – representant C, Svenska Jägareförbundet

illegala jakten får i denna situation en privat ekonomisk betydelse för Andreas. Den låter honom lösa ekonomiska bekymmer som annars kanske inte kunde lösas på konventionellt sätt genom till exempel arbete eller belåning. Här kommer det även fram hur olika aktörer definierar handlingen på olika sätt. Enligt Andreas är detta en form av tjuvjakt, något harmlöst för att överleva, men enligt representant Cs definition av illegal jakt kan Andreas handlingar (som har ett ekonomiskt motiv) ses som den mer allvarliga handlingen illegal jakt. Sociologen Donald Cressey (1973:30) menar att det behövs tre faktorer för att begå brott med ekonomisk karaktär: tillfälle, motivation och rationalisering. Tillfället är när personen har tillgång till information som hjälper de att begå och dölja brottet, motivationen är det tryck eller behov som personen känner och slutligen rationaliseringen där personen intalar sig att det är ett acceptabelt beteende av olika skäl. Även om Cressey avsåg bedrägeri är dessa tre faktorer applicerbara i Andreas fall. Andreas har tillfälle att begå brott med ekonomisk karaktär (skjuta och sälja älgar) eftersom han är jägare och känner till jaktmarkerna där han bor. Han kan motivera sig själv och rationalisera sina handlingar genom att hävda att bedrivandet av illegal jakt är sista utvägen för honom att kunna betala sina skulder.

Även hos verksamheter som jaktlag eller skogsbolag finns ett ekonomiskt motiv och en ekonomisk rationalitet. Lars Lundman, faunaexpert åt polisen, hävdar att det på olika platser i Norrbotten bedrivs en omfattande illegal jakt på älg. Jakten beskrivs som beställningsjobb med syfte att tjäna pengar. Polisen uppskattar att drygt hundra älgar har fällts och priset per älg ligger mellan fem och tio tusen kronor.²⁵ Även representant C för Svenska Jägareförbundet berättar om att personer organiserat sig för att bedriva illegal jakt på älg:

Polisen håller på med en utredning om ett gäng som håller på organiserat och far runt i större delen av länet och skjuter älg på beställning i princip. De har i stort sett redan sålt dem så de far iväg och skjuter en älg när de får en beställning.

Det förefaller orimligt att skogsbolag skulle förespråka illegal jakt, men uppfattningen hos en del jägare är att älgen orsakar stora skador på skogen och skogsbolagen vill ha bort älgen från sina marker. Det ekonomiska motivet och den rationalitet som jägarna förespråkar förstås genom att sätta sig in i deras situation där jägarna anser sig hjälpa skogsbolaget genom att jaga älg illegalt. Här bedrivs inte jakten med tanke på sin ekonomi utan istället väljer man att peka på någon sorts ekonomisk omsorg för skogsbolaget vars mark man jagar illegalt på; genom att jaga älg illegalt på skogsbolagets mark hjälper jägaren till att minska den ekonomiska förlust som skapas när älgen skadar skogen på olika sätt. Ragnar berättar följande i en intervju:

De (skogsbolagen [min anm.]) ska ju ha bort alla älgar, de 'å' ju bolage' (skogsbolaget som äger marken där Ragnar jagar [min anm.]) som ligger bakom de 'å'. Ja, de 'å' ju också kluvet för 'vi vill inte ha bort dem' säg de' ju, men de vill ju ha bort dem. Ja. De ska ju minskas ändå på älgstammen vettu så blir det ju mycke'...

²⁵Norrländska Socialdemokraten 2011-11-03, uppdaterad 2011-11-07; *Organiserad tjuvjakt på älg*

Ragnar upplever en situation där skogsbolagen vill ha bort älgen från sina marker och motiverar på så sätt en illegal jakt på älg. Ragnar skapar inte en situation där han använder den ekonomiska rationaliteten att förespråka en vinning för individen som Andreas gör när han förklarar att "tjuvjakten" är ett nödvändigt ont för att överleva. Här är den ekonomiska vinningen istället för verksamheten, i detta fall skogsbolaget vars marker jägaren jagar illegalt på. Varje skjuten älg innebär minskade skador på skogen och potentiell vinst för skogsbolagen.

De jägare som jag har intervjuat har inte uttryckt att det finns situationer där illegal jakt skulle öka jägarens status. Utifrån den verklighet och de situationer jägarna kan konstruera för att motivera bedrivandet av illegal jakt existerar inte en ökad status som motiv för den illegala jakten. Representant A från polisen är av en annan uppfattning "Skjuter du en varg så får du väldigt mycket beröm där (i gruppen som begår illegal jakt [min anm.]).". Än en gång går åsikterna isär hos de olika aktörerna som denna korta konversation mellan mig och representant C från Svenska Jägareförbundet får visa:

Emil: Hur tror du med status och liknande? Kan man få status av att skjuta en varg?

Rep. C: Möjligtvis i en liten, väldigt begränsad grupp, men det är inget jag har hört talas om. Den status som finns fortfarande, nu ökar ju visserligen björnstammen så nu är det ju inte riktigt lika *udda* att ha skjutit en björn legalt som det var för några år sen. Men det är klart att det fortfarande är en viss status att ha fällt en björn, men då är det ju legalt så man kan visa och lägga upp bilder och sådär.

Värt att notera är att representant C aldrig säger att status inte fås av att skjuta en varg, men att personen aldrig hört talas om det medan representant A från polisen är säker på sin sak att sådan status ges. Representant C anser däremot att statusen från ett fällt (rov)djur fås när djuret fälls legalt och jägaren har en trofé att visa upp. Något som direkt talar emot ett trofémotiv hos den illegala rovdjursjakten.

Hat, protest och livsstil

Rovdjurshatet, protesten mot samhället och känslan av en livsstil som är hotad kan även de flätas samman i omnämmandet av en och samma gärning. I den sociologiska teorin har jag tagit upp att jägare kan känna en frustration mot samhället och mot rovdjur. Kombinerat med en känsla att en livsstil som anses vara traditionell av aktören är hotad kan detta vara motiv bakom den illegala jakten. I min studie finner jag att hotet mot livsstilen och en protest mot rovdjurspolitiken som förs är huvudmotiven medan hatet mot rovdjur är på sin höjd ett sekundärt motiv. Ingen jägare säger sig hata rovdjur även om de starkt ogillar dem. Brå har kommit fram till liknande resultat (Brå 2007:95 f.) där deras intervjupersoner säger att varghat inte skulle ligga bakom den illegala jakten eller att inställningen till vargen inte kommer från ett hat. Även representant C från Svenska Jägareförbundet anser att även om det finns väldigt starka känslor mot varg upplever representanten det inte som ett hat:

Går man över till rovdjuren så tror jag att... nej jag är tveksam, först och främst är jag tveksam till det här med rovdjurshat. Jag tror det är ytterst få som egentligen känner ett *hat* mot rovdjuren. Däremot så finns det en hel del som kanske känner att rovdjuren ställer till näst intill oöverstigliga problem som de inte får hjälp att lösa och då blir man frustrerad och sen så försöker man lösa det på egen hand och hamnar utanför lagen. Men jag tror som sagt att det är ganska få som egentligen har ett uttalat rovdjurshat /.../ På jägarsidan har man väldigt *starka* åsikter om vargen som djur, det har man, och man kan tycka mycket och det finns de som skjuter varg men som sagt, det här *hatet* upplever jag väldigt lite mot djuret varg. Det förekommer det också, i sättet att prata, men jag upplever det egentligen ganska lite av sånt.

Rovdjurshatet i sättet att prata återkommer jag till i mina analyser kring Axels livsstilsmotiv samt Andreas och Anders protester mot samhället. Representant D från Svenska

Jägareförbundet säger att det kan finnas ett rovdjurshat, men att det inte nödvändigtvis endast kommer från jägare ”Rovdjurshat? Visst. Men det behöver inte vara jägarkåren. Det kan vara samer, fårägare, alla som påverkas negativt utav vargen.”. Det kan tyckas att hat är ett starkt ord att använda, men i en tidigare rovdjursutredning (SOU 1999:146, s. 246) diskuteras att den illegala jakten på fredade rovdjur kan orsakas av rovdjurshat. I vissa fall av den illegala rovdjursjakten har framkommit speciellt grymma jaktmetoder i form av fällor med syfte att skada och plåga djuret eller djur som skjuts i magen för att sedan lämnas att förblöda. Illegal jakt där gärningspersonerna är likgiltiga inför rovdjurens lidande bör skiljas från annan illegal jakt och under dessa förhållanden passar förmodligen rovdjurshat bra som beskrivning (Brå 2007:95).

Innan jag diskuterade de ekonomiska motiven kring den illegala jakten nämnde jag att det finns motiv där den illegala jakten sker av omsorg av husdjur eller tamboskap, något som John berättar om: ”Ja inte vill jag ha någon varg här jag heller, men att tjuvjaga den tänker jag inte göra. Men jag har viss förståelse för de som gör det/.../de som har får och kor. Det kan ju inte vara roligt att få sina djur rivna”. Även om John inte själv drabbas av en ökad rovdjursstam kan han sätta sig in i den situation som får jägare eller lantbrukare att bedriva illegal rovdjursjakt för att freda sina djur. Fredandet av djuren kan även kopplas ihop till fredandet av en livsstil. Jägarna och deras livsstil förknippas starkt med jakthundar. Att freda sitt djur är att försvara den livsstil som personerna ser som hotad av rovdjurens utbredning. Axel nämner att den illegala rovdjursjakten kan ske med motiv för att freda sin jakthund eftersom den löper risk att bli dödad när vargen flyttat in i jaktområdet. Än en gång ser vi hur fredandet av sitt djur innebär fredandet av en livsstil som anses vara traditionell för jägare:

Emil: Man har ju hört om grupper som går ihop för att utrota vargen.

Axel: Ja de' finns ju... de' finns ju sånna, de' ha' man ju hört å'.../ De ä' varghatare

Emil: De är varghatare.

Axel: Ja men det är klart. De (vargen [min anm.]) inkräktar ju på va' vi tradition-... traditionellt så jagar vi ju med hunn' lös å' när vargen kommit in på vårt område... så kan vi ju *int'* ha' de' ("så kan vi inte ha hunden lös" [min anm.]).

I början nämner Axel att det kan finnas hatmotiv bakom den illegal jakten. Det Axel menar är att vargen inkräktar på en traditionell livsstil där jakt bedrivits med lös drivande hund (jägare med drivande hund som stöter viltet mot skytten) som utvecklats när vargen nästan varit

utrotad i Sverige. När vargen åter breder ut sig känner sig jägarna bortträngda för att de inte vågar jaga traditionellt med rädsla för att hunden skall bli dödad. För att värna om sin livsstil och sina djur går jägarna ihop för att utrota vargarna i sitt jaktområde. Det intressanta i konversationen med Axel är hur han konstruerar en verklighet där försök till att mjuka upp bilden av varghatarna görs genom att antyda bilden av en traditionell livsstil som hotas av vargen. Axel formulerar en förklaring bakom hatet, ett ”hatets *account*”, där han hävdar att jägarna som vill ha bort vargen inte nödvändigtvis hatar rovdjur utan istället värnar om sin livsstil. Hatet blir inte ett primärt motiv utan istället ett sekundärt när livsstilen sätts i fokus som det motiv jägarna har för sin illegala jakt. Axel ändrar situationen från varghatande jägare till jägare som upplever en frustration över att de tvingas ge upp en livsstil som de haft under en lång tid. Vissa jägare i Värmland upplever att vargen tränger undan dem för mycket och har gett upp jakten. En representant för Svenska Jägareförbundet berättar ”Och i Värmland... vart ska du byta (vilket jaktlag ska du byta till [min anm.]? Det finns inget att byta till, det är varg överallt. Det finns ett jaktlag/.../ där 21 av 42 har sagt upp sig på grund av varg”. Den intervjuade representanten säger inget om att jägarna på något sätt skulle känna ett hat mot vargen. Det är däremot rimligt att anta att jägarna känner sig frustrerade över en situation där de upplever att jakten inte längre går att utöva. Detta kan mycket väl leda till ett rovdjurshat som flätas samman till en vilja att försvara den livsstil de drabbade jägarna har.

Som John nämnde tidigare kan ”tjuvjakten” även bedrivas för nöjets skull. Motivet i fokus är jakten som livsstil. Att en konsekvens är att jägaren får ekonomiska fördelar i form av kött eller pengar efter att ha sålt köttet till ett slakteri anses vara positivt men det primära syftet med jakten är att jägaren tycker att det är roligt och/eller för att jägaren upplever det som sin livsstil.

Andreas: Ja nu ä' de' ju... jakt ä' ju ett fritidsintresse, de' ä' ju ett nöje ä' vissa nöjer sig int' ä' jaga på hösten då. Sen vill de ha' te' dukti'a hunnar (hundar [min anm.]) ä' då tycke de' ju int'.../ de' ä' ju lugnare i skogen på sommarn' ä' de' ä' därför de' ä' ute ä' gå' mycket med hunn' (hunden [min anm.]). De' ä' lugnare helt enkelt i skogen.

Emil: Ser du något fel att man går ifrån bestämmelserna? För bestämmelserna finns ju där för någon anledning?

Andreas: De' ä' ju klart att man ska följa jaktparagrafer, lagar ä' förordningar. *Men* som ja' se' de' ä' de' väldigt svårt ä' få te' en bra älghunn' om man ska börja jaga in den hunn' när ett helt'et jaktlag sitt' på pass i skogen ä' de' blås' från alla håll ä' hunn' få' int' en ärligen chans ä' bli så bra som den skulle kunna blivit (blivit [min anm.]). Men om du är ute själv i skogen, säg på sommarn'... man behöver ju nödvändigtvis int' skjuta en älg, de' behöver man ju int'. Utan bara så att han (hunden [min anm.]) få' en ärligen chans att va' ute ä' söka upp den dä' älgen själv utan en massa människor som stör. Då ä' de' helt klart enklare ä' göra det på sommarn', då vet du ju vilken hunn' du har te' hösten. Men ja' anser de' inte nödvändigt te' ä' skjuta (en älg [min anm.])... skjuta hela tiden... det tyck' ja' int'.

Andreas resonerar kring bedrivandet av illegal jakt med ett motiv som utgår från en livsstil och ett nöje som kretsar kring jakt. I Andreas situation agerar han på ett visst sätt för annars anser han att jaktupplevelser inte blir optimal. Andreas *måste* mer eller mindre släppa sin hund lös i skogen under sommaren för att hunden i lugn och ro ska få utvecklas till en

älghund som han kan känna sig nöjd med. Skulle Andreas följa de regler och förordningar som säger att hunden inte får släppas tidigare än den 21 augusti (16§ Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter) anser han att hans hund inte utvecklas optimalt. Jaktbrottet framstår här som klart begränsat – att släppa hunden fri och ”träningsjaga” älg – men Andreas antyder att det kan hända att älg också skjuts utanför jaktsäsongen när han säger att det inte är nödvändigt att ”skjuta hela tiden”.

Även Anders resonerar som Andreas; jakten är ett fritidsintresse och vissa jagar när tillfälle ges. Värt att notera är att både Anders och Andreas förmedlar att det sker en viss uppdelning av vilka jaktbrott som är acceptabla att genomföra. I exemplet nedan är det inte Anders som står för åsikterna men förmedlar att vissa jägare inte nöjer sig med att jaga under rådande jakttid utan jagar när de känner för det, för att det är en del av deras intresse och livsstil som jägare ”Ja nu är det ju...jakt är ju ett fritidsintresse, det är ju ett nöje och vissa nöjer sig inte att jaga på hösten då”.

Men det är inte bara älg som jagas illegalt för att jakten är en del av jägarens livsstil. Även rovdjur kan anses legitima att skjuta om de skulle hota den livsstil som jägaren är van vid. I min intervju med jägaren Ragnar frågar jag om han aktivt skulle kunna söka upp och döda ett rovdjur. På den frågan svarar Ragnar nej men menar att han skulle kunna skjuta ett rovdjur som ”kommer i hans väg”:

Ja den (björnen [min anm.]) inkräktar ju på den mänskliga friheten det får man ju säga. För jag tycker ju inte att det är roligt att gå till skogs nu (med ”gå till skogs” menar Ragnar både att jaga och vistas i skogen utan att jaga [min anm.]... jag tycker inte ens det är roligt att gå ner till sjön här nere. Inte när man vet att björn finns här.”

Ragnar har under en lång tid haft en livsstil som handlar om att vistas i skogen på olika sätt. Med björnens utbredning där Ragnar bor känner han en vantrivsel, nästan en otrygghet, med att vistas i skogen numera. Ragnar tycker att björnen inkräktar på hans livsstil och att det inte längre är roligt att jaga, fiska eller plocka bär eftersom han riskerar att möta en björn. Ragnar känner helt enkelt att hans livsstil hotas av björnens närvaro.

Protest mot samhället kan vara ett annat närliggande motiv för den illegala rovdjursjaktens uppkomst och bedrivande. Nilsson-Dahlström (2003) och Sjölander-Lindqvist (2006) har gjort kvalitativa undersökningar hos jägarna. Jägare visar en viss frustration mot såväl samhället som rovdjuren. Upprördheten kan ha sitt ursprung i att myndigheter och politiker inte tar någon hänsyn till de lokala perspektiv som finns när rovdjursfrågor behandlas (Brå 2007:19). Den illegala jakten blir en sorts manifestation av jägarnas upplevda frustration. Något som representant C från Svenska Jägareförbundet till viss del verkar ställa sig bakom:

Just vargen är en väldigt väldigt besvärlig fråga för jag tror att det rör sig om mycket mer än bara om vargen som djur även om den ställer till massor med problem för tamdjurägare och jägare på alla sätt och vis. Utan det är det här med att stad och land har något att säga till om, vem bestämmer över mitt liv och så vidare. Det blir så många fler dimensioner i vargdebatten

Som vi ser av detta och tidigare uttalanden av samma representant (angående rovdjurshatet och hur personer kan ta lagen i egna händer) kan den illegala rovdjursjakten ske utifrån frustrationen personer känner över att inte få hjälp med de problem som rovdjuren ställer till med, att samhället inte tar dem på allvar. Även Anders upplever att politikerna i Stockholm inte har någon uppfattning om hur det ser ut på landsbygden:

Jag ser *inget* behov av vargen i den miljö vi lever i i dagsläget. De *enda* som vill ha vargarna är de som bor i Stockholm som aldrig... aldrig har sett en varg eller björn. Besluten om vargjakt som tas i Stockholm är fel för de har ingen känsla för vad som händer ute i landsbygden.

Anders betonar att de som är positiva till vargen är personer som inte drabbas av vargens utbredning. Personerna har egentligen ingen uppfattning om hur "illa" det ser ut på andra ställen enligt Anders. Personer som bor i till exempel Stockholm vill ha rovdjur i Sverige, men de behöver inte dras med konsekvenserna som Anders och andra personer som bor på landsbygden. Politikerna som beslutar om rovdjursfrågor har ingen känsla för vad som händer ute i landsbygden. Besluten om rovdjursfrågor tas över huvudet på de som "drabbas" och utan hänsyn till vad som "händer ute i landsbygden". Anders skapar en situation där han inte ser någon anledning till att ha vargen "i den miljö vi lever i i dagsläget"; underförstått är att vargen inkräktar på Anders livsstil som jägare. Andra kan inte bedöma Anders motiv för illegal jakt på rovdjur eftersom de inte upplever samma situation som han. Anders försöker försvara sin livsstil och de jägare som bedriver illegal rovdjursjakt genom att konstruera en verklighet där vargen inte fyller något behov och de enda som vill ha vargar är personer som inte har någon känsla för vad som sker med Anders och de andra jägarnas livsstil om vargen tillåts leva på deras områden. Andreas menar att "det (varg [min anm.]) är ju ingenting att ha. Det är inget som gynnar oss att ha. Det är en vargstam från Ryssland, den hör inte hit. Den ger sig på tamboskap, nere i Värmland har de ju stora problem. Jag tycker de passar bäst i djurpark". Enligt Andreas är vargstammen i Sverige onaturlig och hör inte hemma här och skapar "stora problem" i Värmland. Andreas konstruerar legitima skäl att jaga vargen illegalt när han framställer vargen som onaturlig och myndigheternas beslut som obegripliga. Precis som med Anders kan inte andra bedöma Andreas motiv eftersom de inte upplever samma situation som Andreas. När Andreas, precis som Anders, väljer att understryka att vargens existens inte gynnar någon konstrueras en verklighet eller situation där det är legitimt att "tjuvskjuta" en varg eftersom vargen likställs med ett skadedjur; "Den ger sig på tamboskap, nere i Värmland har de ju stora problem" och "Jag ser *inget* behov av vargen i den miljö vi lever i i dagsläget".

Representant C sade att det är få som har ett uttalat rovdjurshat, men att hatet kan förekomma i sättet att prata. Dettas ser vi i citaten från Anders och Andreas. Vad de säger har inslag av hatmotiv. Även om Anders är mjukare och mindre aggressiv i sin framtoning än

Andreas och Andreas säger att vargen ”passar bäst i djurpark” är de båda jägarna negativa mot rovdjur i allmänhet och varg i synnerhet. De två jägarna säger inte uttryckligen att de hatar rovdjur men de hyser inte heller några varma känslor för dessa djur. Precis som Axel försöker dessa två jägare mjuka upp bilden av varghatande jägare genom att frångå hatet som motiv utan istället peka på protesterna mot samhället som tvingar på jägarna beslut som skadar deras livsstil. Jägarna vill inte döda vargen för att de hatar den utan för att värna om den livsstil som de berövas genom vargens existens. Axel hyser inte heller varma känslor för rovdjur och skulle inte tveka att skjuta en björn eller varg om han ser ett djur:

Emil: Man kan ju tjuvjaga mer än älg. Skulle du kunna tänka dig att skjuta en varg eller björn som kom gående?

Axel: Ja de' skulle ja' kunna tänka mig.

Emil: Utan att tänka två gånger?

Axel: Utan... utan skrupler. *skratt*

Axel uttalar inte ett hat mot rovdjur men man anar att det finns, om inte ett hat, iallafall ett starkt ogillande när han skrattar efter att ha sagt att han utan skrupler skulle kunna tänka sig att skjuta ett rovdjur som kom gående. Detta uttalande från Axel kan sättas i relation till Axels försök att mjuka upp bilden av varghatarna genom att försvara dessa personer med att de bara värnar om sin livsstil. Genom att försöka avdemonisera personer som jagar rovdjur illegalt kan Axel rättfärdiga sina egna negativa känslor för rovdjuren. Axel hatar inte rovdjur men älskar sin livsstil och är beredd att försvara den genom att skjuta ett rovdjur illegalt.

3.2. Neutraliseringar och redovisande förklaringar

De motiv som jägarna anför till den illegala jakten ger oss en förklaring till *varför* de kan tänka sig att begå olika jaktbrott. Genom att studera jägarnas berättelser ser vi även *hur* de bedriver illegal jakt utan att känna skuld eller skam; de möjliggör norm- eller lagöverträdelse med hjälp av neutraliseringar och redovisande förklaringar.

Neutraliseringstekniker används för att tillfälligt kunna upphäva de moraliska och etiska spärrar grundade i etablerade normer i samhället. Teknikerna handlar inte om att i efterhand kunna bortförklara det brottsliga beteendet utan istället om de mekanismer som möjliggör norm- eller lagöverträdelser. Gärningspersonen kan använda sig av neutraliseringar i form av rationaliseringar eller motivationsdrivande ursäkter för att kunna rättfärdiga den brottsliga handlingen för sig själv. Fem tekniker brukar nämnas: förnekande av personligt ansvar, förnekande att brottet skadar någon, förnekande av offer, man fördömer fördömrarna, lojaliteten mot gruppen betyder mer än normerna i samhället (Carrabine *et al.* 2009:83 f.; Sarnecki 2009:240 f.; Sykes & Matza 1957/2009:234ff.; 2008;231 ff.; 1957). När det kommer till den illegala rovdjursjakten handlar neutraliseringarna ofta om överdrifter, typifieringar och standardiserade uppfattningar (Brå 2007:20; 2005:22,); att rovdjuren är farliga för människor, att rovdjurspolitiken bedrivs utan hänsyn till ett lokalt perspektiv eller att vargen i Sverige är

inplanterad från Ryssland och därför inte hör hemma här. Användandet av neutraliseringsteknikerna vid tjuvjakt stöds genom arbetet av sociologerna Stephen Eliason och Richard Dodder (1999) som studerat hur jägare som tjuvjagade rådjur/hjortar använde sig av neutraliseringar.

Scott och Lyman (1986) skapade begreppet *accounts*, eller *redovisande förklaringar*. Redovisande förklaringar är nära besläktat med Sykes och Matzas neutraliseringsteknik *förnekande av ansvar* (Thelander 2006:53). Aktörer kan använda sig av dessa redovisande förklaringar för att förklara ett oväntat eller ett ogynnsamt beteende, oavsett om beteendet är aktörernas eget eller någon annans (Scott & Lyman 1968) och används i samspelet mellan människor för att kunna hantera, vad vi uppfattar som, avsteg från rådande normer (Thelander 2006:52). Genom att använda dessa redovisande förklaringar kan jägarna redogöra för olika potentiella moraliska normavvikelser och samtidigt få dessa avvikelser att framstå som socialt acceptabla (*ibid*:51).

Jag vill börja min analys med citatet från Ragnar där han pekar på ett ekonomiskt motiv för den illegala jakten. Ragnar fångar mycket med få ord. Han uppmärksammar de ekonomiska motiven kring ”tjuvjakten” men förnekar även sitt personliga ansvar för brottet, att ”tjuvjakten” skadar någon eller medför några offer. Vi ser även hur Ragnar använder sig av typifieringar (om att illegal jakt på älg skulle förespråkas av skogsbolagen) och överdrifter för att rättfärdiga den illegala jakten på älg. Ragnar har som uppfattning att skogsbolagen *inte* vill ha några älgar på sina marker. En jägare som håller med Ragnar är Anders:

Skogsbolagen är nog, nu får de inte ha den hållningen, men jag skulle istället tro att de är *positiva* till det (den illegala jakten på älg [min anm.]) med tanke på att intänkten de får från fällavgiften på en älg som jaktlagen betalar är så pass liten i förhållande till de skador en enda älg kan ställa till med. De har säkert en officiell hållning mot tjuvjakt men innerst inne på sikt och är de realistiska så inser de att de är bra för dem. Ingen älg vore ju bäst för dem för att få ut maximalt värde från sin verksamhet.

Här ses de överdrifter som används av jägare för att rättfärdiga den illegala jakten. Anders försöker hävda att skogsbolagen vill ha bort älgarna från sina marker för att detta skulle betyda minskade skador på skogen och ökade vinster från deras verksamhet. Därför är det acceptabelt att jägare bedriver illegal jakt på älg enligt Anders. I konversationen med Bengt identifierar han flertalet offer för den illegala jakten på älg. Konversationen fortlöper på följande sätt:

Emil: Om man pratar om tjuvjaktens skadeverkningar. Vilka är att anses som offer, vilka lider skada, vid tjuvjakten?

Bengt: Jadu...djuren?

Emil: *skratt* Ja, djuren så klart... men om man bortser från djuren?

Bengt: Andra jägare.

Emil: Varför lider andra jägare skada vid tjuvjakt?

Bengt: Ja' kan ju bara prata fö' mitt jaktlag. Men vi ha' så svårt å' få skjuta som de' ä' nu. Skulle nån då ta å' skjuta en massa (älgar [min anm.]) olovligen...då finns de nå' int' mycke' kvar te' oss sen på hösten.

Emil: Finns det några andra offer, någon annan som lider skada?

Bengt: Offer vet ja' int' om de ä', men nå' lider bolage' ekonomisk skada av tjuvjakten. Men den (ekonomiska skadan [min anm.]) ä' no' liten...

Även representant C från Svenska Jägareförbundet identifierar den jakträttsinnehavande markägaren som ett offer för den illegala jakten på klövvilt ”De som har, om man tittar på klövviltet, jakträtten på marken där det fälls illegalt, det försvårar deras seriösa förvaltning av viltet. Det är en direkt ekonomisk eller annan förlust för jakträttshavande markägare där det inträffar”. Bengt lyfter även fram djur och jägare som två offer för ”tjuvjakten”. Djuren får plikta med sina liv för en människas livsstil och jägare får sitt fritidsintresse förstört om den illegala jakten är allt för omfattande och minskar på älgbeståndet där jägaren har sitt jaktområde.²⁶

Även konversationen med Andreas som jag tidigare citerade, där han berättade om livsstilen som ett motiv för den illegala jakten innehåller flera dimensioner. Andreas neutraliserar sina norm- och lagöverträdelser genom att hävda att brottet inte skadar någon eller skapar ett offer. Andreas anser att det inte är ett allvarligt brott att han släpper sin hund lös i skogen på otillåten tid. Eftersom Andreas, oftast, inte skjuter en älg är beteendet enligt Andreas klanderfritt. Lagen säger dock att viltet inte får ofredas och inte heller förföljas annat än vid jakt (3 & 5 § 2st Jaktlag 1987:259) och Andreas uttalade syfte är att utveckla sin jakthund. I Andreas situation finns det inget eget ansvar i handlingen utan han vill framhäva sig själv som tvungen att handla på ett visst sätt för att Andreas hund skall utvecklas optimalt. Andreas vet att han begår ett brott men använder sig av redovisande förklaringar och neutraliseringstekniker för att rättfärdiga och rationalisera sitt brottsliga beteende. Andreas ser sig inte som en brottsling bara för att han bryter mot en, enligt honom, mindre viktig lag eftersom jakten är en del av hans livsstil och kultur.

När det kommer till förnekandet av sitt personliga ansvar ser jägarna handlingen i sig som brottslig men menar att de begår jaktbrottet för att de ser sig själva i en situation där de inte ges något annat val. Jägarna använder sig även av en underkategori av redovisande förklaringar som kan kallas för *ansvarsbefriande förklaringar*. Personen försöker eliminera eller reducera det ansvar de har inför handlingen. Jägarna förklarar ofta sina handlingar med att de *känner sig tvungna* eller de agerar på ett visst sätt på grund av *andras inflytande* (Thelander 2006:100 f.). Östen berättar följande:

Visst händer det att vi använder en bil fast vi inte ska. Men det är *mer* accepterat att använda en bil än att tjuvskjuta en älg. Mer eller mindre *alla* använder ju en bil för att kolla efter spår och liknande. Men ska man hårdra det är det ju fel.

Medan Karl säger att ”jaktbrott är ju något alla jaktlag gör mer eller mindre. Åker bil för att genskjuta älgarna. *Alla* vet ju att man inte får göra det men gör det ändå”. Här ser vi tydliga

²⁶Det finns ca 300 000 – 400 000 älgar i Sverige och ca 100 000 skjuts varje höst. Det skulle krävas en omfattande illegal jakt för att totalt utrota älgbeståndet. Men vissa jägare jag intervjuat klagat redan på att det finns lite älg på deras område och om en ”tjuvjägare” skulle fälla en älg eller två upplever dessa jägare att det skulle bli en märkbar skillnad.

exempel på hur Östen och Karl använder sig av *extreme case formulations* (Pomerantz 1986) för att fransäga sig det personliga ansvaret över jaktbrottet de begår. När Östen och Karl säger att ”alla” begår jaktbrott försöker de att rättfärdiga sina handlingar eller attityder genom att använda sig av extrema termer. Om ”alla” begår ett brott är det inte lika allvarligt om Karl och Östen också gör det. De använder sig av ansvarsbefriande förklaringar i form av att de känner sig tvungna eller att andra får dem att begå brottet. Karl och Östen säger att de vet att de inte ska använda sig av bilar i jakten men gör det för att ”alla” gör det. Karl och Östen försöker göra sina handlingar acceptabla genom att framhäva att ”alla” andra begår liknande handlingar. Jägarna ser andra jägares felaktiga handlande som ett godkännande för att handla på samma sätt. Det finns dock jägare som tar avstånd från dessa ansvarsbefriande förklaringar och *extreme case formulations*, till exempel Nils: ”Jag kan bara svara för mig personligen och jag skulle vara fullt medveten om vad jag gjorde om jag sköt en älg eller en varg eller en björn och jag skulle *inte* försöka avsäga mig ansvaret utan det är mitt ansvar och det står jag för”.

Karl, Östen och andra jägare genomför här ett normbyte. De flesta jägare jag har intervjuat ser sig själva som laglydiga och säger sig inte kunna ”tjuvjaga” älg. Men de har sakta men säkert börja göra det till en norm att begå ett mildare jaktbrott eftersom ”alla” gör det. En viss problematik kan uppstå genom att använda sig av *extreme case formulations* som Östen och Karl. Om jägarna gör det till norm att begå ett jaktbrott kan tröskeln för vilka beteenden som anses vara acceptabla höjas i och med att jägarna blir avtrubbade i ”rättstänket”.²⁷

Jägarens lojalitet till sitt jaktlag har stor betydelse när det gäller att begå jaktbrott. Om lojalitet är stark eller om jägaren är medveten om att kulturen i jaktlaget är att ibland begå mildare jaktbrott kan jägaren acceptera att sådana jaktbrott begås. Med jägarna går det att para ihop neutraliseringstekniken kring lojaliteten till gruppen med den ansvarsbefriande handlingen om *kulturell anpassning*. Brottsliga handlingar som begås är vanligt förekommande i den kultur jägaren befinner sig i.²⁸ Jägaren finner det nödvändigt att anpassa sig till den rådande kulturen i sitt jaktlag. Jag vill även påpeka att många kanske inte känner igen sig i denna beskrivningen av norrländsk jaktkultur, men det är den kultur som beskrivs i jägarnas berättelser. Representant C för Svenska Jägareförbundet menar dock att dessa berättelser kan vara överdrivna och pratar om att i vissa kretsar finns en kultur med en viss jargong att jägare ”snackar om det (att begå jaktbrott [min anm.]) men det händer inte mycket” och att det är svårt att veta ”vad det är för gräns mellan snack och verkstad”.

Genom att beskriva den illegala jakten som ett vanligt fenomen inom den kultur jägaren vistas i framstår det inte som ett särskilt märkligt beteende. Dessa förklaringar kan även ses som att jägaren har anpassat sig till den lokala kulturen efter att denne har utvecklat en

²⁷Jämför med citatet från representant B från Svenska Jägareförbundet om etikförändring som ett hot av den illegala jakten.

²⁸Se citat från Östen och Karl där de använder sig av *extreme case formulations* för att framställa sina brott som mildare.

kännedom om kulturen (*ibid*:105 f.). Förklaringen om kulturell anpassning är applicerbar på jägarnas situation eftersom den vilar på vad som kan anses vara norrländsk jakttradition.²⁹ Det är svårt att säga om detta är en kultur som bildas i varje jaktlag men jag har intervjuat individer ur olika jaktlag och alla intervjupersoner redogör för detta beteende. Individens representation av jaktlaget behöver inte överrensstämma med jaktlagets åsikter, men jag har valt att tolka det som individens representation av sin verklighet. Det ter sig som att jaktlagen i Norrland är beroende av denna kultur för att kunna bedriva jakt på sina villkor. Kulturen i sig är inte ”genomkriminal” eftersom jägarna inte ser sig som kriminella, men den norrländska jaktkulturen kan stödja vissa neutraliseringar. Matza och Sykes (1961:712 ff.) behandlar att inom vissa kulturer kan det utvecklas ”underjordiska” värderingar där medlemmarna lär sig brottsligt beteende som andra lär sig konformt beteende. Dessa värderingar handlar om bland annat spänning, risktagande och äventyrslust och ingår som en slags bakgrund till neutraliseringsteknikerna. Medlemmarna med de ”underjordiska” värderingarna kan vara i samförstånd med samhället om vilka beteenden som är acceptabla. Konventionella samhällsmedborgare kan också försvara dessa värderingar men som underhållning under fester, semestrar eller liknande och inte som en acceptabel livsstil. De intervjuade jägarna verkar alla hysa ”underjordiska värderingar” eftersom de inte ser sig själva som något annat än samhällsmedborgare som aldrig annars skulle kunna tänka sig att bryta mot lagen även om de är vana att begå systematiska lagöverträdelser när de jagar. Representant B från polisen menar att många av de som begår jaktbrott eller bedriver illegal jakt är laglydiga i andra avseenden och ser inget brottsligt i handlingarna de begår³⁰. Brott är något annat, något som sker utanför jakten i det ”normala” samhället. När jag frågar jägaren Nils om han ser sig själv som en brottsling för att han begår brott under jakten svarar han följande: ”Vad är ett brott? Inte är det något jag gör under jakten iallafall. Brott är bankrån, att köra för fort, att stjäla och misshandla. Att jag inte alltid följer lagen när jag jagar betyder inte att jag inte följer lagen annars. Att det är en del av en norrländsk jaktkultur visas med ett telefonsamtal jag nyligen hade med jägaren Åke³¹:

Emil: Ser du dig själv som kriminell för att du begår jaktbrott?

Åke: Som kriminell? Nej det gör jag inte. Att man använder bilen ibland under jakten är inte så farligt. Utanför jakten så gör jag inget sådant.

Emil: Skulle du säga att det är en del av er kultur att begå mindre jaktbrott?

Åke: Om det är en del av en kultur vet jag inte, men det här med att ta bilen förekommer så ofta att jag ändå inte tänker på det.

Emil: Sker det helt öppet eller är det något som man smyger med?

²⁹Jag benämner det ”norrländsk jakttradition” eftersom det kan förekomma eventuella kulturskillnader mellan jakten som bedrivs i norr och söder. I de norra delarna bedrivs jakten på mark som ägs av skogsbolagen. Representant C från Svenska Jägareförbundet upplever att i i norr säger man sig jaga på sina ”förfäders marker” eller att de i alla fall tar av ”de som redan har”. I södra Sverige bedrivs jakten mer på egna privata marker eftersom det är ett övervägande privatägt skogsbruk söderöver. Uppfattningen är att man inte stjälar av sig själv och bevakningen av sina egna ägor är mer intensiv. Därmed behöver det inte betyda att den illegala jakten i södra Sverige sker i mindre omfattning. Eftersom klövviltsstammarna är större ökar tillgängligheten men risken att bli upptäckt ökar även den.

³⁰Anteckning från intervju med representant B, polisen. Tekniskt fel på inspelningsutrustningen medförde att första halvan av intervjun inte spelades in.

³¹Samtalet är inte inspelat utan antecknades under samtalet. Konversationen bör ses som fältanteckningar.

Åke: Att använda bil?

Emil: Ja

Åke: Det är ju inget man gör så att alla kan se, men det är ju inget man smyger med heller. Första veckan när det är som mest folk så sker allting väldigt strikt. Sen när stockholmarna (i Åkes jaktlag [min anm.]) åkt hem och man bara är ett par stycken som jagar, då kan vi släppa lite på reglerna.

Åke vill inte kännas vid att det är en del av en norrländsk jaktkultur men säger samtidigt att användandet av bil i jakten förekommer i så pass hög grad att det medför att beteendet inte reflekteras över. Handlingen ses inte som kriminell och att det är något man måste smyga med, men inte heller som helt accepterad att det är riskfritt att använda bilen vid jakt för alla att se. Man avvaktar tills personer som kanske haft invändningar mot att använda bilen i jakten åkt hem³² och efter det mildras de annars strikta reglerna. En konversation ur intervjun med jägaren Andreas kan visa hur en persons lojalitet mot gruppen kan ha en större betydelse än övriga normer i samhället:

Emil: Säg att man låter en person utan vapenlicens, jägarexamen, jaktkort osv sitta själv på pass. Tycker du att det är allvarligt?

Andreas: De' ä' ju int' lika allvarligt som å' skjuta en älg. Nog ä' de' ett jaktbrott de' ä' de'. De' är ju ett jaktbrott givetvis. Men de' ä' nå' man få' avläsa på person'. Se' man att han ä' mogen å' han ha' vart me länge å' du kännä pajken (dialektalt uttryck för "pojken"/"grabben", syftar på någon som är betydligt yngre än dig själv [min anm.])... ja men visst fan, låt han sitta på en stubbe me' ett gevär då.

Emil: Skulle du sagt emot ett jaktbrott om jaktlaget var med på det? Skulle du säga 'det här går jag inte med på'?

Andreas: Ne' de' skulle ja' int'.

Andreas har vetskap om att låta en obehörig person jaga är ett jaktbrott, men anser att om han känner personen och resten av jaktlaget accepterar att begå jaktbrottet skulle Andreas inte invända mot beslutet. Andreas går automatiskt med på att vara delaktig i ett allvarligt brott för att han vill jaga, något han bara kan göra tillsammans med sitt jaktlag. Än en gång handlar det inte bara om lojaliteten till jaktlaget men även om jaktlagets rådande kultur som Andreas skildrar den. Även Melker uppvisar att det finns en viss lojalitet till sitt jaktlag, en lojalitet som värderas högre än samhällets normer. Detta är Melkers svar på min fråga om han skulle anmäla någon ur sitt jaktlag som begår ett mildare jaktbrott:

Skulle de skjuta från en bil så skulle jag plocka bort dem från jaktlaget. De skulle inte få komma tillbaka, de skulle vara diskvalificerade. Så skulle det bli. Det får ju finnas *nån jävla gräns*. Det är mer acceptabelt att ta bilen tre kilometer och sen gå till ett älgpass än att skjuta från en bil/.../man får gradera vad man tycker är värst. Man får ägna sig åt hårklyveri. Det är ju en gråzon om man säger så

Melker är jaktledare och har rätt att utesluta personer som begår allvarligare jaktbrott. Det Melker menar är att han inte skulle anmäla någon som begår ett jaktbrott utan istället sköta disciplineringen själv utifrån jaktlagets egna normer. Jä garna värderar de åsikter om vad som deras kultur försvarar högre än vad samhället i övrigt säger till dem är rätt eller fel. Anders resonerar att "det är väl ok att se mellan fingrarna vid vissa typer av jaktbrott. Ifall ingen i jaktlaget gör sin röst hörd och säger nej". Lojaliteten till jaktlaget och dess kultur väger tungt för Anders. Ifall ingen av Anders jaktkamrater skulle säga ifrån tolkas det som en

³²Stockholmare som inte tillhör den lokala kulturen.

underförstådd acceptans att jaktbrottet är acceptabelt. Därför kommer inte heller Anders att agera. Melker och Anders är beredda att begå olika jaktbrott för att den kultur de vistas i och lojaliteten till deras jaktkamrater nästintill dikterar att det är vad som gäller. Även om jägarna begår brottsliga handlingar ser de inte sig själva som brottslingar. Utanför jakten följer de alla samhällets lagar och normer men tillhör annars en kultur där det är acceptabelt att begå mindre lagöverträdelser eftersom det anses accepterat av ”alla”. Ingen av de inblandade ifrågasätter att de skulle vara annat än jägare (ingen identifierar sig som kriminell eller medlem av ett kriminellt jaktlag) även om de visar att de förstår att vad de gör är fel enligt lagen.

Det sista jag vill ta upp är den ansvarsbefriande förklaringen där jägaren hävdar att en händelse är otroligt sällsynt, något som bara hänt en enstaka gång. Detta står i kontrast till den kulturella anpassningen där man hävdar att handlingen är vanligt förekommande. Nu framhäver istället personen att handlingen är väldigt ovanlig och har en nästan undantagsmässig karaktär. Även om aktören har handlat fel och brutit mot lagen har det inte ändrat aktörens inställning till brottet i frågan. Aktörens moraliska karaktär förblir relativt ohotad av händelsen eftersom den endast skett en gång. Att ta ett avsteg från sina grundläggande principer går att ursäkta ifall handlingen bara är tillfällig (*ibid*:108). Jägaren Ragnar får exemplifiera detta, först genom ett citat där han berättar om sin erfarenhet kring ”tjuvjakt”: ”En gång i min ungdom så tjuvsköt jag en älg. Men det har aldrig hänt sen dess” och sen med detta utdrag ur min och Ragnars konversation:

Emil: Ifall man släpper en hund den tjugoförsta augusti är det okej. Men ifall man skjuter en älg samtidigt (innan jaktsäsongen börjat [min anm.,])?

Ragnar: Då ä' de' fel.

Man bör vara försiktig med att utläsa allt för mycket av Ragnars uttalande. Men hans åsikt om att ”tjuvjakt” är fel håller sig intakt även fast han en gång i sin ungdom sköt en älg och aldrig gjort om det sen dess. Det intressanta med Ragnar är att han kan sätta sig in i situationer som motiverar ”tjuvjakt” på älg och kan använda sig av neutraliseringar och motivationsdrivande ursäkter för att neutralisera dessa handlingar men anser att det är fel att ”tjuvjaga” älg. Ragnars inställning till den illegala jakten har inte ändrat sig bara för att han en gång i sin ungdom sköt en älg men han kan fortfarande motivera illegal jakt på älg trots sina egna åsikter. Efter mina två intervjuer med Ragnar tolkar jag det som att han är väl förtrogen med den lokala kulturen och dess retorik när det kommer till att neutralisera jaktbrotten.

4. Avslutning

Inom kriminologin har det ej bedrivits en omfattande forskning kring den illegala jakten; Brås publikationer (2008; 2007; 2005) fokuserar på illegal jakt på stora rovdjur³³ och är mer en rapport över illegal jakt än en studie av fenomenet. Ekegrens (20120) artikel handlar om politiska skiljelinjer i vargfrågan. Heberlein och Ericssons studie (2008) handlar om allmänhetens attityder till varg. De internationella publikationerna är oftast mest relevanta (Forsyth 2008; Eliason & Dodder, 1999; Forsyth, Gramling & Wooddell 1997; Forsyth & Marckese 1993). Problemet är att de fokuserar på tjuvjakten i Amerika samt inom begreppet ”poaching” rymmer även ”tjuvfiske”. Min uppsats liknar Brås rapport (Brå 2007) eftersom samma teorier används för att försöka förstå illegal jakt. Men jag försöker illustrera hur illegal jakt konstrueras av jägare och Brå genomför en utredning av illegal jakt. Jag har även hämtat inspiration från de internationella publikationerna (Forsyth 2008; Eliason & Dodder, 1999; Forsyth, Gramling & Wooddell 1997; Forsyth & Marckese 1993) när det kommer till teorier kring tjuvjakt. En begreppsutredning har gjorts för att bringa klarhet i de olika begreppen som aktörerna använder sig av för läsaren skall ges möjlighet att förstå varför begreppen används som de gör.

Uppsatsen använder sociologisk teori för att förklara hur illegal jakt uppstår och bedrivs utifrån jägarnas perspektiv. Rutinaktivitetsteorin används för att förklara hur motiverade jägare söker upp lämpliga objekt eftersom avsaknaden av kapabla väktare möjliggör att brott begås. Jägare blir förövare genom att använda verbaliserade motiv (Mills, 1940) och neutraliseringar. Med hjälp av intervjuer försöker jag sätta mig in i jägarnas situationer för att förstå hur motiven som skapar den illegala jakten uppstår. Motiven för illegal jakt är ofta starkt sammankopplade och samverkar med varandra. Förutom motiven som jägarna anför neutraliserar de sina handlingar genom motivationsdrivande ursäkter eller rationaliseringar. Genom att överdriva, använda sig av standardiserade bilder och uppfattningar eller typifieringar konstrueras ett offerlöst brott. Många jägare använder ansvarsbefriande förklaringar när de neutraliserar jaktbrott. Genom att använda sig av *extreme case formulations* (Pomerantz 1986) använder sig jägarna av extrema termer för att rättfärdiga jaktbrotten som de begår. Tillsammans med en stark lojalitet till jaktlaget och jaktlagets kultur att begå ”mildare” jaktbrott bryter jägarna ofta mot lagen utan att själv se sig som brottslingar. Kulturen hos de jaktlag som de intervjuade jägarna tillhör möjliggör att jägarna kan bryta mot lagen men ser sig själv och sina kamrater som laglydiga samhällsmedborgare. Jägarna har vissa ”underjordiska” värderingar kring jakt men är i övrigt i samförstånd med samhället om vilka beteenden som är acceptabla. Det rör sig inte om en kriminell eller avvikande subkultur utan troligen en ordinär norrländsk jaktkultur som tillhandahåller *accounts* och motivvokabulärer som gör det möjligt för jägarna att kringgå lagen.

³³ Eller illegal handel med växter och djur

5. Referenslista

Lagtext

Jaktförordning (1987:905)

Jaktlag (1987:259)

Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter

Litteratur

Adelswärd, Viveka, 1996, "Plötsligt står där en älg". I Mats Thelander, Lennart Elmevik, Britt-Louise Gunnarsson & Björn Melander (red.): *Samspel & variation – Språkliga studier tillägnade Bengt Nordberg på 60-årsdagen*, Uppsala

Alasuutari, Pertti, 2000, *Reasearching Culture – Qualitative Method and Cultural Studies*, London

Becker, Howard, 2003, Outsiders I Eugene McLaughlin, John Munice & Gordon Hughes (red.): *Criminological Perspectives – Essential Readings*, 2nd ed, s. 239-247, London

Carrabine Eamon. *et al.*, 2009, *Criminology - a sociological introduction*, 2nd ed, Oxon

Cohen, Lawrence E. & Felson, Marcus, 2009, "Social change and crime rate trends: a routine activity approach". I Tim Newburn (red): *Key Readings in Criminology*. Cullompton

Crang, Mike & Cook, Ian, 2007, *Doing ethnographies*. London: SAGE

Cressey, Donald, 1973, *Other People's Money - A Study in the Social Psychology of Embezzlement*, Glencoe

Felson, Marcus, 2008, "The routine activity approach as a general crime theory". I Eugene McLaughlin, John Munice & Gordon Hughes (red.): *Criminological Perspectives – Essential Readings*, 2nd ed, s. 160-165, London

Felson, Marcus; 1994, *Crime and Everyday Life*, Andra upplagan, Thousand Oaks, Pine Forge Press

Gubrium, Jaber F. & Holstein, James A., 1997, *The new language of qualitative method*, New York: Oxford University Press.

Hammersley, Martyn & Atkinson, Paul, 2007, *Ethnography: Principles in Practice*, 3rd ed. Storbritannien

Hirschi, Travis; 1969, *Causes of Delinquency*, Berkley: University of California Press

Katz, Jack, 2008, "Seductions and Repulsions of Crime". I Eugene McLaughlin, John Munice & Gordon Hughes (red.): *Criminological Perspectives – Essential Readings*, 2nd ed. s. 167-178, London

Katz, Jack, 1988, *Seductions of Crime*, USA

Kvale, Steinar ,1997, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Ryen, Anne, 2004, *Kvalitativ intervju*, Malmö: Liber.

Sarnecki, Jerzy, 2003, *Introduktion till kriminologi*. Lund

Sutherland, Edwin, 1934, *Principles of Criminology*, Chicago

Sutherland, Edwin & Cressey Donald, 1955, "Differential Associations". I Edwin Sutherland: *Principles of Criminology*, 5th ed., s. 75-81, Chicago

Sykes, Gresham M. & Matza, David, 2003, "Techniques of neutralization". I Eugene McLaughlin, John Munice & Gordon Hughes (red.): *Criminological Perspectives – Essential Readings*, 2nd ed., s. 239-248, London

Tyler, Tom R., 1990, *Why people obey the law*. Yale University Press.

Offentligt tryck

SOU 1999:146, *Sammanhållen rovdjurspolitik*

SOU 2012:22, *Mål för rovdjuren*

Rapporter

Aronsson, Åke & Svensson, Linn, 2011, *Varg i Sverige vintern 2010/2011 – Preliminär statusrapport*, Ridderhyttan, Viltskadecentrum

Forsberg, Johan & Korsell, Lars, 2005, *Illegal jakt på rovdjur – en förstudie*, Stockholm, Brottsförebyggande rådet

Gustafsson, Beng; Hermerén, Göran & Pettersson, Bo, 2005, *God Forskningsred*, Stockholm, Vetenskapsrådet

Hagstedt, Johanna & Korsell, Lars, 2008, *Illegal handel med hotade djur- och växtarter – En förstudie*, Stockholm, Brottsförebyggande rådet

Jacobsson, Katarina, et. al, 2006, *Socialhögskolan rekommenderar: Råd och anvisningar inför uppsatsarbetet*, Lund, Socialhögskolan Lunds universitet.

Numhauser-Henning, Ann, 2005, *Etikfrågor vid Lunds universitet. En vägledning.*, Lund, Lunds universitets styrelse [Dnr. I A9 5631/2002]

Pyka, M., Nyqvist, A., Monstad, T., Hagstedt, J., Korsell, L., 2007, *Illegal jakt på stora rovdjur – konflikt i laglöst land?*, Stockholm, Brottsförebyggande rådet

Sjölander-Lindqvist, Annelie, 2006, *Den är ju inte i fårhagen på studiebesök – om lokala perspektiv och uppfattningar om varg och svensk rovdjurspolitik*. Göteborgs universitet, rapport nr. 1.

Viltskadecentrum, 2011, *Vargföryngringar 2011 – Preliminär rapport 2011-12-19*, Ridderhyttan, Viltskadecentrum

Världsnaturfonden WWF, 2011, *Illegal jakt på stora rovdjur i Sverige*, Solna

Tidnings- och tidskriftsartiklar

Baltscheffsky, Susanna, 2012-02-08, Norrtäljevargen borta, *Svenska Dagbladet* [elektronisk], Tillgänglig: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/norrtaljevargen-borta_6833465.svd [2013-05-04]

Buskas, Eva & Åberg, Mikael, 2010-01-05, Jägare hotas till livet, *Aftonbladet* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article12058957.ab> [2013-05-18]

Cohen, Lawrence E. & Felson, Marcus, 1979, "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach", *American Sociological Review*, vol. 44 nr. 4, s. 588-608

Degselius, Håkan, 2013-04-25, Åtal dröjer för misstänkt jägare, *Länstidningen Östersund* [elektronisk], Tillgänglig: <http://ltz.se/nyheter/harjedalen/1.5818019-atal-drojer-for-misstankta-jagare> [2013-05-18]

DN.se (2012-05-10), Fyra jägare häktade i Dalarna, *Dagens Nyheter* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/fyra-jagare-haktade-i-dalarna> [2013-05-04]

Eliason, Stephen & Dodder, Richard, 1999, "Techniques of neutralization used by deer poachers in western United States: A research note", *Deviant Behavior*, vol. 20 nr. 3, s. 233-252

Ekengren, Ann-Marie, 2012, "Vargfrågan och politiska skiljelinjer. Intressemobilisering i Sverige". *Statsvetenskaplig Tidskrift*, vol. 114, nr. 4, s. 523-553

Forsyth, Craig J, 2008, The Game of Wardens and Poachers. *Southern Roural Sociology*, vol. 23, nr. 2, s. 43-53

Forsyth, Craig J.; Gramling, Robert & Wooddell, George, 1997, The Game of Poaching: Folk Crimes in Southwest Louisiana. *Society & Natural Resources*, vol. 11, s. 25-38

Forsyth, Craig J. & Marckese, Thomas A., 1993, Thrills and skills: a sociological analysis of poaching. *Deviant behavior: An interdisciplinary journal*, vol. 14 nr. 2, s. 157-172.

Jakt & Jägare, 2011-01-14, Hetsa till våld mot jägare avskyvärt, *Jakt & Jägare* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.jaktojagare.se/hetsa-till-vald-mot-jagare-avskyvart> [2013-05-18]

Johansson, Anders, 2012-05-08, Jägare anhållna efter helikopterjakt, *Aftonbladet* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14795665.ab> [2013-05-18]

Johansson, Anders, 2012-05-09, Fyra begärs häktade för vargjakt, *Aftonbladet* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14800224.ab> [2013-05-04]

Johansson-Murie, Amanda, 2012-07-16, Några gram plast ska stoppa tjuvjakten, *Dagens Nyheter* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/plomberade-algar-ska-stoppa-tjuvjakten> [2013-05-04]

Josefsson, Jessica, et. al., 2011-10-31, Kraftig ökning av tjuvjakt på varg, *Expressen* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.expressen.se/1.2608270> [2013-05-04]

Julander, Oscar, 2009-03-06, Mordet som skakar USA, *Expressen* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.expressen.se/1.1488624> [2013-05-04]

Heberlein, Thomas, .A. & Ericsson, Göran. 2008: Public attitudes and the future of wolves *Canis lupus* in Sweden. *Wildlife Biology*, vol. 14 nr. 3, s. 391-394. Tillgänglig: http://www.wildlifebiology.com/Downloads/Article/736/En/wb_14-3_heberlein%20and%20ericsson.pdf [2013-05-05]

Lundqvist, Tommy, 2011-11-03, Organiserad tjuvjakt på älg, *Norrländska Socialdemokraten* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.nsd.se/nyheter/artikel.aspx?ArticleId=6503618> [2013-05-04]

Mannheimer, Lasse, 2011-10-31, Tjuvjakten på varg ökar, *Dagens Nyheter* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/tjuvjakten-pa-varg-okar> [2013-05-04]

- Mannheimer, Lasse, 2011-11-01, Vargforskare: illegala jakten ökar inte alls, *Dagens Nyheter* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/vargforskare-illegala-jakten-okar-inte-alls> [2013-05-04]
- Matza, David & Sykes, Gresham M., 1961, Juvenile Delinquency and Subterranean Values, *American Sociological Review*, vol. 26 nr. 5, s. 712-719, Tillgänglig: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2090200> [2013-05-04]
- Mills, C. Wright, 1940, Situated actions and vocabularies of motive, *American Sociological Review* [elektronisk], vol. 5 nr. 6, s. 904-913, Tillgänglig: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2084524> [2013-05-04]
- Nya Wermlands-Tidningen, 2009-12-19, Vargspårare hotad av jägartrio, *Nya Wermlands-Tidningen* [elektronisk], Tillgänglig: <http://nwt.se/sunne/article633503.ece> [2013-05-18]
- Olsson, Olle, 2012-08-14, Hot mot jägare och rovdjurshandläggare, *Svensk Jakt* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.jagareforbundet.se/svenskjakt/Nyheter/Nyheter/2012/08/Hot-mot-jagare-och-rovdjurshandlaggare-1.33003/> [2012-05-18]
- Pomerantz, Anita, 1986, Extreme Case Formulations: A Way of Legitimizing Claims, *Human Studies* [elektronisk], vol. 9 nr. 2/3 s. 219-229. Tillgänglig: <http://www.jstor.org/stable/20008968> [2013-05-08]
- Pott, Marie, 2012-05-03, Mordbränder mot skjutbanor i Dalarna, *Jakt och Jägare* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.jaktojagare.se/notiser/mordbrander-mot-skjutbanor-i-dalarna> [2013-05-04]
- Röstlund, Lisa, 2011-11-03, Knockad av sten efter vargdebatt, *Aftonbladet* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article13879041.ab>
- Scott, Marvin B. & Lyman, Stanford M., (1968), Accounts, *American Sociological Review* [elektronisk], vol. 33 nr. 1, s. 46-62, Tillgänglig: <http://jstor.org/stable/2092239>, [2013-05-04]
- Svensk Jakt, 2012-10-25, Nytt mordhot mot jägare, *Svensk Jakt* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.jagareforbundet.se/svenskjakt/Nyheter/Nyheter/2012/10/Nytt-mordhot-mot-jagare-1.37073/> [2013-05-18]

Svensson, Maria, 2012-05-03, Byggnader totalförstörda vid skyttebana, *Dalarnas Tidning* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.dt.se/nyheter/borlange/1.4670569-byggnader-totalforstorda-vid-skyttebana> [2013-05-04]

Sörbring, Karin, 2012-11-26, Djupare spår i den illegala rovdjursjakten, *Expressen* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.expressen.se/nyheter/dokument/djupare-spar-i-den-illegala-rovdjursjakten/> [2013-05-04]

TT genom Expressen.se, 2012-09-03, Tjuvskytten lämnar rådjuren huvudlösa, *Expressen* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.expressen.se/kvp/tjuvskytten-lamnar-radjuren-huvudlosa/> [2013-05-04]

TT genom Svenska Dagbladet, 2013-03-13, Tjuvjakt på varg tros öka, *Svenska Dagbladet* [elektronisk], Tillgänglig: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/tjuvjakt-pa-varg-tros-oka_7992758.svd [2013-05-04]

Värmlandsnytt, 2009-12-21, Jägare misstänkta för illegal rovdjursjakt, *SVT Nyheter* [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/varmlandsnytt/jagare-misstankta-for-illegal-rovdjursjakt> [2013-05-18]

Winter, Søren C. & May, Peter J., 2001, Motivation for Compliance with Environmental Regulations, *Journal of Policy Analysis and Management*, vol. 20 nr 4, s. 675–698.

Wolfson, Nessa, 1978, A feature of performed narrative: the conversational historical present, *Language in Society*, vol. 7 nr. 2, s. 215-237

Uppsatser och avhandlingar

Nilsson-Dahlström, Åsa, 2003, *Negotiating Wilderness in a Cultural Landscape*, diss. Linköpings universitet

Rytterstedt, Emil, 2012, *Tjuvjakt i Sverige – Ett arbete om den illegala jakten i Sverige*, B-uppsats, Lunds universitet

Thelander, Joakim, 2006, *Mutor i det godas tjänst? – Biståndsarbetare i samtal om vardaglig korruption*, diss. Lunds universitet

Bilaga 1: Intervjuguide

Konfliktkategorier som undersöks:

Fenomenbeskrivning – Vad är illegal jakt? Vad ska exkluderas/inkluderas i begreppet?

Omfattning och utveckling – Hur omfattande är problemet? Växer det, ändrar det karaktär?

Offer och konsekvenser – Vem eller vilka drabbas av den illegala jakten? Vilka är hoten, riskerna och skadeverkningar med den illegala jakten?

Orsaker – Hur kan den illegala jakten uppstå och bedrivas?

Anspraak – Vem anser sig sitta inne med lösningen på den illegala jakten? Vilka pretentioner har olika aktörer och hur ser de på varandra?

Motåtgärder – Vilka strategier och konkreta åtgärder mot den illegala jakten presenteras och av vilken aktör presenteras de?

Frågor fenomenbeskrivning:

Vad är illegal jakt?

Hur definierar man illegal jakt, tjuvjakt, jaktbrott

Vilka handlingar bör exkluderas samt inkluderas i det begreppen?

Har du själv erfarenheter av illegal jakt, tjuvjakt eller jaktbrott?

Finns det folk i jägarens omgivning som begår jaktbrott eller bedriver illegal jakt på älg/rovdjur?

Finns det olika grader när det kommer till jaktbrott? Vad är mildare/värre?

Frågor omfattning och utveckling

Finns det problem i länet med illegal jakt?

Hur stort är isåfall detta problem?

Växer eller avtar problemet?

Har problemet ändrat karaktär under de senaste 10-20 åren?

Hur har problemet sett ut tidigare? (tidigt 1900-tal och fram tills ”idag”)

Hur skiljer sig dagens problem från dåtidens problem? (hur skiljer sig den illegala jakten i modern tid från den illegala jakten under tidigare årtionden? Pratade man ens om illegal jakt som vi gör nu?)

Finns det någon typisk ”tjuvjägare” och hur ser den personen ut?

Hur bedrivs den illegala jakten? Enskilt? I grupp?

Handlar det om organiserad eller icke-organiserad brottslighet?

Frågor om offer och konsekvenser

Vem eller vilka drabbas av den illegala jakten?

Vilka är hoten, riskerna och skadeverkningarna av den illegala jakten?

Frågor om orsaker bakom den illegala jakten

Vad kan det finnas för faktorer som påverkar uppkomsten av illegal jakt?

Finns, och används, det motivationsdrivande ursäkter hos jägarna vid bedrivandet av illegal jakt?

Finns, och används, redovisande förklaringar hos jägarna vid bedrivandet av illegal jakt?

Frågor om anspråken hos de olika aktörerna

Vilka anspråk anför de olika aktörerna angående illegal jakt?

Hur ser olika aktörer på varandra?

Vilka lösningar finns det när man pratar om illegal jakt?

Vem anser sig sitta inne med dessa?

Hur skulle ni vilja att rovdjurs- och viltvårdspolitiken bedrevs?

Frågor om motåtgärder för att dämpa den illegala jakten.

Hur arbetar man för att motverka den illegala jakten?

Hur vill man arbeta för att motverka den illegala jakten?

Vilka konkreta strategier och åtgärder finns det?

Är man nöjd med arbetet för att motverka den illegala jakten?